

Covid-19 Pandemi Sürecinde Yürütülen Öğretmenlik Uygulaması Dersine İlişkin Öğretmen Adaylarının Deneyimlerinin İncelenmesi

Bahar CANDAŞ*, Haluk ÖZMEN**

Makale Geliş Tarihi: 27/11/2022

Makale Kabul Tarihi: 27/03/2023

DOI: 10.35675/befdergi.1210816

Öz

Covid-19 pandemi sürecinde çevrimiçi yürütülen Öğretmenlik Uygulaması dersinde öğretmen adaylarının öğretim faaliyetlerini nasıl planladıkları, ders yürütücülerinin onlara rehber olabileceği durumları ve bu süreçteki mesleki gelişimlerinin analiz edilmesinin yaşanan sorunlara yönelik çözümlerin üretilmesine ve farklı uygulamaların planlanmasına katkı sağlayacağına inanılmaktadır. Bu doğrultuda, çalışmada fen bilgisi öğretmen adaylarının pandemi döneminde çevrimiçi olarak yürütülen Öğretmenlik Uygulaması I ve II derslerine yönelik deneyimlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji yaklaşımı doğrultusunda yürütülen çalışmaya 37 fen bilgisi öğretmen adayı katılmıştır. Çalışmanın verileri, rehberlik, öğretim faaliyetleri ve mesleki gelişim temalarına yönelik hazırlanan açık uçlu sorularla toplanmıştır. Elde edilen veriler soruların yapılandırıldığı temalar bazında betimsel olarak analiz edilmiştir. Çalışmada, çevrimiçi öğretmenlik uygulaması dersinde iletişimin yetersiz kurulmasının adaylar tarafından olumsuz bir durum olarak sıklıkla ifade edildiği görülmüştür. Ancak bununla beraber, adaylar süreç boyunca kendilerinde en fazla gelişen özelliğin iletişim kurma olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda adaylara çevrimiçi ortamda nasıl iletişim kuracakları ve çevrimiçi ortamları kendi planladıkları öğretim faaliyetlerine nasıl dahil edeceklerine yönelik atölyeler tasarlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Fenomenoloji, Covid-19 pandemi dönemi, öğretmen adayı deneyimi, öğretmenlik uygulaması

Examination of Teacher Candidates' Experiences of Teaching Practice During the Pandemic Period

Abstract

The analyzing of how teacher candidates plan their teaching activities, whether the instructors provide sufficient guidance, and their professional developments in the teaching practice course conducted online during the pandemic process will contribute to produce of

* Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Matematik ve Fen Bilimleri A.B.D.,

Trabzon, Türkiye, bcandas@trabzon.edu.tr. ORCID: 0000-0003-4516-9670

** Trabzon Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü,

Trabzon, Türkiye, hozmen61@hotmail.com. ORCID: 0000-0003-0578-3481

Kaynak Gösterme: Candaş, B., & Özmen, H. (2023). Covid-19 pandemi sürecinde yürütülen öğretmenlik uygulaması dersine ilişkin öğretmen adaylarının deneyimlerinin incelenmesi.

Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(38), 351-384.

solutions for the problems experienced and to plan different practices. Accordingly, it was aimed to determine teacher candidates' experiences about online Teaching Practice I-II courses during the pandemic period. 37 science-teacher candidates participated in the study, which was conducted with the phenomenography, one of the qualitative research designs. The data were collected with open-ended questions prepared for the themes of guidance, teaching activities and professional development. The obtained data were analyzed descriptively based on the themes which the questions were structured. In the study, it was observed that inadequate communication in the online teaching practice course was frequently expressed as a negative situation by the candidates. However, the candidates stated that the most developed feature in themselves was how to communicate. Concordantly, workshops can be designed for candidates on how to communicate online and how to incorporate online environments into their teaching.

Keywords: *Pandemic period, phenomenography, teacher candidate's experience, teaching practice*

Giriş

2019 yılı sonlarında ortaya çıkan Covid-19 virüsünün kısa sürede birçok ülkeye yayılmasıyla, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir (WHO, 2020). Bütün dünyada salgının yayılma hızını azaltmak ve hastalıkla mücadele etmek için çeşitli kısıtlamalar uygulanmak zorunda kalmıştır. Ülkemizde de, diğer önlemlere ek olarak, ilk ve orta dereceli okullar ile yükseköğretim kurumlarında eğitim-öğretim faaliyetlerine uzaktan eğitimle devam edilmesine karar verilmiştir. Uzaktan eğitim faaliyetleriyle eğitim-öğretim sekteye uğratılmamaya çalışılmış hem eğitimciler hem de öğrenciler aniden gelişen bu duruma uyum sağlamak zorunda kalmışlardır (Durak, Çankaya & İzmirli, 2020). Ancak beklenmedik ve çok ani gelişen bu süreç sonucunda okullar bir anda uzaktan eğitime geçmişlerdir. Bu durum her düzeyde hem öğretmen/öğretim elemanı hem de öğrencilerin süreçte çeşitli sorunlar yaşamasını kaçınılmaz hale getirmiştir. İlkokuldan yükseköğretime kadar her seviyede uzaktan eğitim ve çevrimiçi uygulama deneyimlerinin pandemi öncesinde çok sınırlı ve çoğunlukla asenkron olması, pandemi sürecinin başlarında uygulamada birçok sorunun yaşanmasını da beraberinde getirmiştir.

Salgın döneminde, eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan problemler, atılan adımlar ve verilen kararları inceleyen çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Bozkurt, 2020; Brooks vd., 2020; Can, 2020; Çalikoğlu & Gümü, 2020; Durak vd., 2020; Kalkan & Yıldız, 2022; Özer, 2020; Sarı & Sarı, 2020; Wang, Cheng, Yue & McAleer, 2020). Bu çalışmaların yanısıra öğretmen adaylarının (Gök-Çolak & Efeoğlu, 2021; Güven & Uçar, 2021; Kahraman, 2020; Karadağ & Yücel, 2020; Kürtüncü & Kurt, 2020; Owusu-Fordjour, Koomson & Hanson, 2020; Solak, Ütebay & Yalçın, 2020); öğretmenlerin (Avcı & Akdeniz, 2021; Bakioğlu & Çevik, 2020; Bayburtlu, 2020; Çakın & Külekçi-Akyavuz, 2020; Piştav-Akmeşe & Kayhan, 2021; Türker & Dünder, 2020) ve yöneticilerin (Bay-Dönertaş, Akkaya & Erkılıç, 2022; Kavrayıcı & Kesim, 2021) uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları problemleri araştıran çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalarda uzaktan eğitim sürecinde en çok

karşılaşılan sorunların başında teknik sorunlar (internet bağlantısı ve bilgisayar/tablet/akıllı telefon eksikliği, vb.) (Avcı & Akdeniz, 2021; Bakioğlu & Çevik, 2020; Bayburtlu, 2020; Çakın & Külekçi-Akyavuz, 2020; Karadağ & Yücel, 2020; Kürtüncü & Kurt, 2020; Owusu vd., 2020) ve dijital içerik ve öğretim materyallerinin yetersizliği (Karadağ & Yücel, 2020; Owusu vd., 2020) gelmektedir. Ayrıca, öğretim elemanlarının uzaktan eğitime yönelik becerilerinin sınırlı olması (Kalkan & Yıldız, 2022; Kürtüncü & Kurt, 2020), uygulamalı derslerde iletişim problemlerinin ortaya çıkması (Aygüneş, Emirzeoğlu & Güneş, 2022; Çakın & Külekçi-Akyavuz, 2020; Gök-Çolak & Efeoğlu, 2021; Güven & Uçar, 2021; Kahraman, 2020; Kürtüncü & Kurt, 2020) ve mesleki gelişimin yetersiz olması (Gök-Çolak & Efeoğlu, 2021; Güven & Uçar, 2021) gibi problemlerin de açığa çıktığı görülmektedir.

Pandemi ilan edilmesiyle bakanlığa bağlı okullar gibi üniversiteler de çevrimiçi eğitim uygulamasına geçmiştir. Bu süreçte eğitim fakültelerinde özellikle uygulamalı derslerin yürütülmesinde yüz yüze eğitimde rastlanmayan bazı yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan, öğretmen adayları onlar için yeni bir durum olan çevrimiçi eğitimi deneyimleyerek bu ortamda karşılaşılan problemlere çözüm üretme süreçlerini de yaşamışlardır. Bununla beraber, çevrimiçi eğitimle sadece teorik dersler değil mesleki uygulamaların yapıldığı dersler de sanal ortamda yürütülmüştür. Dolayısıyla bu uygulamalı derslerde kazanılacak deneyimler sekteye uğramıştır. Laboratuvar dersleri, uygulamalı öğretim dersleri ve özellikle Öğretmenlik Uygulaması derslerinin adayların bu tür deneyimleri yaşadığı başlıca dersler arasında yer aldığı söylenebilir. Bu dersler içerisinde özellikle Öğretmenlik Uygulaması dersleri hem içeriği hem uygulama biçimi hem de statüsü bakımından diğer uygulamalı derslerden farklı bir yerde konumlanmaktadır.

Fakülte-okul iş birliğiyle yürütülen Öğretmenlik Uygulaması dersi, eğitim fakülteleri son sınıf öğrencilerinin hem yedinci (Öğretmenlik Uygulaması I) hem de sekizinci (Öğretmenlik Uygulaması II) yarıyılıda aldıkları, iki saati teorik altı saati uygulama olan zorunlu bir derstir (Şimşek, Alkan & Erdem, 2013). Öğretmen adaylarından bu derste, okulun işleyişini öğrenmeleri, öğretmenleri sınıflarında gözlemleyerek deneyim kazanmaları, öğrenci profilleri hakkında bilgi sahibi olmaları ve ders planları tasarlayarak gerçek sınıf ortamlarında öğretmenlik deneyimi kazanmaları beklenmektedir (Özmen, 2008; Tonga & Tantekin-Erden, 2021; Yiğit & Alev, 2005). Öğretmenlik Uygulaması I ve II derslerinde, öğretmen adayları kendi öğretmenlik performanslarını değerlendirip eksikliklerini belirleyerek (Poulou, 2007; Şimşek vd., 2013) mesleki performanslarını geliştirme fırsatı bulurlar. Bu gelişim sürecinde öğretmen adayı, uygulama öğretmeni ve öğretim elemanı arasındaki iş birliği önemlidir (Şimşek vd., 2013). Öğretim elemanı ve uygulama öğretmenin uygulamaya sürecine aktif katılım ile, öğretmen adaylarının uygulama sürecinde yaptıkları davranışları değerlendirmeleri ve geri bildirimlerde bulunmaları adayların gelişimlerine yönelik farkındalıklarını artırmakta ve eksiklerini görme ve giderme fırsatı sunmaktadır. Alan bilgisi, meslek bilgisi ve genel kültür boyutlarında yetkinlik

kazanmaya çalışan öğretmen adaylarının, bu iş birliği ile mesleğe yönelik farkındalıklarına da katkı sağlanması hedeflenmektedir (Yıldırım, Özyılmaz-Akamca, Ellez, Karabekmez & Bulut-Üner, 2019).

Öğretmenlik Uygulaması I ve II derslerinin yürütülmesi sürecinde öğretmen adaylarından uygulama öğretmenlerinin derslerde kullandıkları yöntem ve teknikleri, sınıf yönetimi uygulamaları ile ölçme ve değerlendirme uygulamalarını gözlemlemeleri istenmektedir. Ayrıca, adaylardan alana özgü öğretim yöntem ve tekniklerini kullanarak mikro-öğretim uygulamaları yapmaları, alana özgü ders materyalleri geliştirip kullanmaları, bağımsız ders planlayarak uygulayabilmeleri, sınıf yönetimi, ölçme ve değerlendirme uygulamaları yapmaları da beklenmektedir (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2022). Bu süreçte iki saatlik teorik dersler eğitim fakültelerinde dersi veren öğretim elemanları tarafından yürütülmekte ve bu derslerde haftalık olarak uygulama sürecinde yapılanlar değerlendirilmekte, ödev kontrolleri yapılmakta, adayların yaşadıkları tecrübeler tartışılmaktadır. Altı saatlik uygulama dersleri ise okullarda yürütülmekte ve adaylar yukarıda ifade edilen uygulamaları öğretmen kontrolünde yürütmektedirler. Bu nedenle süreçte hem öğretim elemanlarından hem de özellikle uygulama öğretmenlerinden uygulama sürecini yakından gözlemleyerek adayları yönlendirmeleri, eksikliklerini belirleyerek gerekli düzeltmeleri yapmalarını sağlamaları, mesleki deneyim kazanacak şekilde sınıf içi uygulamalar yürütmelerini sağlamaları ve fakülte-okul iş birliği sürecini sürekli canlı tutmaları beklenmektedir. Hem öğretim elemanlarının hem de uygulama öğretmenlerinin kendilerinden beklenen görevleri etkili bir şekilde yerine getirmeleri öğretmen adaylarının mesleki gelişimleri açısından son derece önemlidir.

Yüz yüze eğitim ortamı ile çevrimiçi eğitim ortamının dinamiklerinin farklı olması, çevrimiçi Öğretmenlik Uygulaması I ve II derslerinde öğretmen adaylarının, uygulama öğretmenlerinin ve öğretim elemanlarının birtakım sorunlar yaşamalarına yol açmıştır. Öğretmen adaylarının lisans eğitimleri sürecinde öğretime yönelik aldıkları derslerin yüz yüze öğretimin dinamiklerine uygun olması ve çevrimiçi öğretime yönelik deneyimlerinin sınırlı olması süreçte doğal olarak çeşitli problemleri açığa çıkarmıştır. Aynı zamanda, bu ani ve beklenmedik problemler öğretmen adaylarının sorunları çözmek adına farklı deneyimler kazanmalarını da sağlamıştır.

Gerçek sınıf deneyimi sınırlı olan öğretmen adaylarının çevrimiçi ortamda gerçekleştirilecek öğretim sürecinde hem uygulama öğretmeni hem de öğrencileri nasıl gözlemleyecekleri, öğrencilerle nasıl iletişim kuracakları, mesleki olarak nasıl gelişim gösterecekleri, mikro öğretim uygulamalarını nasıl yürütecekleri, etkili bir dersi nasıl planlayıp uygulayacakları, ölçme-değerlendirme faaliyetlerinin nasıl yürütüleceği, sınıf yönetiminin nasıl sağlanacağı ve nasıl tecrübe kazanılacağı gibi sorularını beraberinde getirmiştir. Çevrimiçi ortamda yapılacak öğretim uygulamalarının, yüz yüze ortamdaki uygulamalardan farklı olması ve onları taklit etmemesi önemlidir (Bozkurt, 2020). Çevrimiçi ortamlarda anlamlı öğrenmenin sağlanması için farklı öğretim araçlarını kullanmak, öğrencilerle farklı iletişim yolları

aramak (Rapanta, Botturi, Goodyear, Guàrdia & Koole, 2020) ve alan bilgisine pedagojiyi ve teknolojiyi entegre etmek gerekmektedir (Anderson, 2009; Bozkurt, 2020). Bu bağlamda, öğretim elemanlarının ve uygulama öğretmenlerinin öğretmen adaylarını nasıl yönlendirdikleri, adayların öğretimi nasıl gerçekleştirdikleri ve çevrimiçi ortamı öğretimlerine katabilme durumları, adayların bu yeterliklere ne kadar sahip oldukları ve yeterliklerini nasıl kullandıkları ile kendilerini yeterli görme durumları, bu faaliyetleri gerçekleştirirken karşılaşılan sorunlar ve sürece yönelik deneyimleri incelenmesi gereken konular olarak ön plana çıkmıştır.

Öğretmenlik Uygulaması derslerinin pandemi öncesinde yüz yüze yürütüldüğü dönemlerde, bu derslerde yaşanan sorunlara ve sürecin daha etkili hale getirilmesine yönelik çalışmalara sıklıkla rastlanmaktadır (Aslan & Sağlam, 2018; Cengiz, 2021; Değirmençay & Kasap, 2013; Dönmez-Usta & Turan-Güntepe, 2016; Göktaş & Şad, 2014; Tonga & Tantekin-Erden, 2021; Yıldırım-Yakar, Uzun & Tekerek, 2021). Bu çalışmalarda, öğretmen adaylarının uygulama öğretmenleriyle iletişim sorunu yaşamaları ve yeterli rehberlik ve destek görememeleri, öğretim elemanı ile iletişim eksikliği hem uygulama öğretmenlerinden hem de öğretim elemanlarından yeterli geri bildirim alamama, derse yönelik değerlendirmelerin standart olmaması gibi hususlar sorun olarak ortaya konulmuştur. Bu sorunlar güncelliğini korurken, çevrimiçi uygulamanın da kendi doğasından kaynaklanan sorunların Öğretmenlik Uygulaması dersinde de açığa çıkması beklenmektedir. Günümüzde her ne kadar pandemi süreci neredeyse sona ermiş ve yüz yüze eğitime bir süreliğine başlanmış olsa da 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli depremle yükseköğretimde çevrimiçi öğretime tekrar dönmüştür. Gelecekte de farklı durumlar sebebiyle çevrimiçi eğitim kararı alınma ihtimali bulunmaktadır. Bu tür durumlarda geçmiş tecrübelerin ortaya konulması ve analiz edilmesi, yaşanan sorunların ve deneyimlerin tespiti ve gelecek için bu sorunların çözümüne yönelik gerekli önlemlerin alınması önem arz eden bir husustur. Bütün bunlara ek olarak; teknolojik gelişmelerin hızla ilerlediği 21. yüzyılda daha erişilebilir ve ekonomik olma gibi sebeplerle eğitimde uzaktan eğitim uygulamalarına sıklıkla yer verileceği de bir gerçektir. Bu nedenle pandemi süreci tecrübelerinin iyi analiz edilmesi ve yaşanan sorunlara yönelik geleceğe dönük çözümlerin ve farklı uygulamaların şimdiden planlanması gerekmektedir. Özellikle teorik kısmı eğitim fakültelerinde uygulama kısmı ise Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda yürütülen Öğretmenlik Uygulaması dersleri özelinde çevrimiçi uygulamalarda öğretmen adaylarının hem teorik hem de uygulamalı kısma ilişkin deneyimleri irdelenmesi önemlidir. Bu irdelemenin sonucunun, yaşanan sorunların tespiti ile sorunların çözümüne yönelik önemli fikirler sunacağı ve geleceğe hazırlıklı olmayı sağlayacağı aşikardır.

Pandemi sürecinde öğretmenlik uygulaması derslerinin çevrimiçi yürütülmesine ilişkin farklı öğretmenlik alanlarında adayların görüşlerini tespit etmeyi amaçlayan çalışmalar yürütülmüştür (Aygüneş vd., 2022; Gök-Çolak & Efeoğlu, 2021; Güven & Uçar 2021; Kalkan & Yıldız 2022; Koç 2020). Fen bilimleri öğretmen adaylarının da bu süreçteki deneyimlerini inceleyen çalışmalar bulunmaktadır (Aydın, 2021; Koray

& Pekbay 2022). Ancak bu çalışmaların katılımcı gruplarının sınırlı olması, sınırlı sayıda deneyimin açığa çıktığı şeklinde yorumlanabilir. Bu sebeple, daha yüksek katımlı öğretmen adayları gruplarıyla yürütülecek çalışmalarla çevrimiçi Öğretmenlik Uygulaması derslerine ilişkin bilgi elde edileceğine inanılmaktadır.

Bu düşünceden hareketle çalışmada, fen bilgisi öğretmen adaylarının Covid-19 pandemi döneminde çevrimiçi olarak yürütülen Öğretmenlik Uygulaması I ve II derslerine yönelik deneyimlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma Deseni

Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni doğrultusunda yürütülmüştür. Fenomenoloji çalışmalarında, bireylerin belirli bir zaman ve bağlam içerisindeki deneyimleri incelenmekte, böylece o bağlama ilişkin bireylerin deneyimlerinin ortak anlamı çıkarılmaktadır. Bu çalışmada da fen bilgisi öğretmen adaylarının pandemi sürecinde çevrimiçi olarak yürütülen Öğretmenlik Uygulaması I ve II derslerine yönelik deneyimleri, yaşanan durumlar, onların bu durumları nasıl algıladıkları ve yorumladıkları irdelenerek açığa çıkarılmaya ve bu deneyimlerin genel bir görüntüsü sunulmaya çalışılmıştır (Aydın-Günbatır, 2019; Marton, 1986; 1994).

Çalışma Grubu

Çalışmaya, Karadeniz Bölgesi'nde yer alan bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan ve öğretmenlik uygulaması dersine devam eden fen bilgisi öğretmenliği 4. sınıf öğretmen adayları katılmıştır. Çalışma grubuna, amaçlı olarak Öğretmenlik Uygulaması derslerine katılan öğretmen adayları seçilmiş ve çalışmaya gönüllü 37 öğretmen aday (33 kadın; 4 erkek) katılmıştır. Araştırmanın verileri öğretmen adaylarının Öğretmenlik Uygulaması I dersini tamamladığı, Öğretmenlik Uygulaması II dersini de tamamlamak üzere olduğu zaman diliminde toplanmıştır. Öğretmenlik Uygulaması II dersinin hem teorik hem de uygulamalı kısımları uzaktan eğitim yoluyla yürütülmüştür. Teorik bölümü üniversitedeki öğretim elemanı ile danışma / rehberlik saati olarak yürütülürken, uygulama kısmında ise öğretmen adayları uygulama öğretmenin tarafından ilettiği link üzerinden okuldaki dersleri takip etmiştir. Öğretmen adaylarından bu derslerde öğretim gerçekleştirmeleri ve hem uygulama öğretmenin hem de öğretim elemanın mümkün olduğu sürece adayları izlemeleri beklenmektedir.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada veriler açık uçlu sorular aracılığı ile toplanmıştır. Sorular, araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olup fen eğitimi ve öğretmen eğitimi çalışan alan uzmanları tarafından kontrol edilmiştir. Sorular hazırlanırken literatürde açığa çıkan *rehberlik* (Aslan & Sağlam, 2018; Değirmençay & Kasap, 2013; Karasu-Avcı & İbret, 2016;

Özmen, 2008; Tonga & Tantekin-Erden, 2021), *öğretim faaliyetleri* (Aslan & Sağlam, 2018; Boz & Boz, 2006; Dönmez-Usta & Turan-Güntepe, 2016; Tonga & Tantekin-Erden, 2021) ve *mesleki gelişim* (Aslan & Sağlam, 2018; Boz & Boz, 2006; Yıldırım vd., 2019) temalarına yönelik problemler temel alınmıştır. Bu problemler çevrimiçi öğretimle ilişkilendirilerek açık uçlu sorular tasarlanmış olup her başlık üç ya da dört soru içermektedir. Rehberlik teması altında adaylara ders yürütücülerinin (öğretim elemanı ve uygulama öğretmeni) nasıl rehber oldukları ve ekrandan iletişim yolları; öğretim faaliyetleri teması altında motivasyonu sağlama, öğretim yöntem-teknikleri ve öğrenmeyi değerlendirme, mesleki gelişim teması altında mesleki deneyim, eksik kalınan noktalara ilişkin sorular yer almaktadır. Kullanılan veri toplama aracı ekte sunulmuştur (Bakınız Ek-1).

Veri Toplama Süreci

Veriler, devam eden pandemi süreci sebebiyle çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Çalışmaya yönelik etik kurul izni alındıktan sonra öğretmenlik uygulaması dersi yürütücülerini ile iletişim kurulmuş ve açık uçlu soruların yer aldığı Google Form linkini adaylarla paylaşmaları rica edilmiştir. Bu form üzerinden öğretmen adayları soruları cevaplandırmışlardır. Her öğretmen adayının bir kere cevaplayabileceği şekilde tasarlanmıştır. Bu sayede bir öğretmen adayının birden fazla kez cevap vermesinin önünce geçilmiştir. Adayların cevaplamaya devam edebilmeleri için çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul ettiklerini işaretlemeleri istenmiştir. Ayrıca, form boş soru bırakılmasına izin vermemektedir. Böylece, adayların tüm soruları yanıtlamaları amaçlanmıştır. Ancak, adaylarla bire bir görüşme olmadığı için yanıt kutusuna ‘fikrim yok/bilmiyorum’ gibi yazılan cevapları da sistemin yanıt olarak kabul etmesi sebebiyle bazı sorulara yönelik veri kaybının oluştuğu görülmüştür.

Veri Analizi

Öğretmen adaylarının cevapları betimsel yöntemle analiz edilmiştir. Çalışmaya katılan adaylar “Ö1, Ö2.. Ö37” olarak kodlanmıştır. Soruların yapılandırıldığı rehberlik, öğretim faaliyetleri ve mesleki gelişim temaları analiz birimleri olarak kullanılmıştır. Adayların cevapları analiz birimleri bazında ayrılmıştır. Öğretmen adaylarının açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar tanımlayıcı ve anlamlı söz öbekleri halinde etiketlenerek kodlar belirlenmiştir (Miles & Huberman, 2015). Her tema için kodların ve frekansların yer aldığı tablolar oluşturulmuştur. Bu işlem sona erdikten sonra, analiz sürecine bir ay ara verilmiş, daha sonra araştırmacı verileri tekrar analiz ettikten sonra yapılan ilk analizlerle karşılaştırmıştır. Araştırmacının iki analizi arasındaki uyumun belirlenmesinde Miles & Huberman’ın (1994) önerdiği [görüş birliği/(görüş birliği + görüş ayrılığı) X 100] formülü kullanılmıştır. Bu formül doğrultusunda, uyum rehberlik teması için %81,08; öğretim faaliyetleri için %90,28 ve mesleki gelişim için %86,30 olarak hesaplanmıştır. Kararsız kalınan kodlar için alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmada inandırıcılığı (iç geçerlik) sağlamak için hem veri toplama aracının geliştirilmesi hem de verilerin analizinde uzmanların görüşlerine başvurulmuştur. Aktarılabirlik (dış geçerlik) için, çalışmanın katılımcı grubu amaçlı olarak seçilip grubun özellikleri betimlenmiştir. Bulgular herhangi bir yorum katılmadan sunulmaya çalışılmış ve doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Katılımcılar çalışma boyunca kodlarla ifade edilmiştir. Ayrıca, Miles & Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülü kullanılarak kodlayıcılar arası uyum katsayısı hesaplanmıştır.

Bulgular

Öğretmen adaylarının açık uçlu sorulara verdikleri cevaplardan elde edilen bulgular rehberlik, öğretim faaliyetleri ve mesleki gelişim analiz birimleri tema olarak kabul edilerek bu temalar altında benzer özellikleri taşıyan kodlar kategoriler altında sunulmuştur.

Çevrimiçi Öğretmenlik Uygulaması Dersinde Ders Yürütücülerinin Rehber Olma Durumları

Uzaktan eğitimle yürütülen öğretmenlik uygulaması dersine yönelik öğretim elemanları ve uygulama öğretmenlerinin öğretmen adaylarına verdikleri önerilerden elde edilen veriler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1.

Çevrimiçi Öğretmenlik Uygulaması Dersine Yönelik Ders Yürütücülerinin Öğretmen Adaylarına Önerileri

Kategoriler	Kodlar	Öğretmen adayı kodları	f
Öğretime yönelik öneriler	Sanal ortamları kullanma	Ö1, Ö7, Ö11, Ö15, Ö17, Ö18, Ö21, Ö24, Ö27, Ö31	10
	Öğrenci merkezli ders planları kullanma	Ö2, Ö4, Ö6, Ö21, Ö25, Ö34, Ö37	7
	Etkinlik yapma	Ö6, Ö14, Ö19, Ö20, Ö21, Ö25, Ö33	7
	İlgi / dikkat çekme	Ö6, Ö20, Ö31, Ö32, Ö35, Ö37	6
	Farklı soru çeşitleri kullanma	Ö5, Ö19, Ö20, Ö21, Ö25, Ö33	6
	Farklı yöntem ve teknikleri uygulama (hikaye, oyun vb.)	Ö9, Ö13, Ö21, Ö33, Ö37	5
	Eğlenceli ders süreci	Ö6, Ö21, Ö30, Ö36	4
	Konuyu görselleştirme	Ö20, Ö24, Ö28, Ö36	4
	Öğrenmeyi değerlendirme	Ö2, Ö20, Ö21, Ö25	4
	Öğrenci katılımını sağlama	Ö2, Ö12, Ö25	3
	Günlük hayattan örnekler kullanma	Ö16, Ö20, Ö33	3
	Uygun etkinlik seçimi	Ö9, Ö26	2
	Derse iyi hazırlanma	Ö6, Ö26	2
	Düz anlatımdan kaçınma	Ö14, Ö27	2

	Sınıf yönetimi	Ö10, Ö16	2
f(öğretime yönelik öneriler)			67
Öğrencilerle iletişime yönelik öneriler	Öğrencilerin görüntülerini ve seslerini açma	Ö4, Ö5, Ö37	3
	Söz hakkı verme	Ö4, Ö5, Ö18	3
	Ses tonuna dikkat etme	Ö5, Ö9	2
	Öğrenci isimlerini bilme	Ö19, Ö37	2
	Ders yürütücülerini tarafından bilgi verilmedi	Ö8, Ö29	2
f(öğrencilerle iletişime yönelik öneriler)			12
Toplam			79

Tablo 1 incelediğinde öğretmenlik uygulaması dersinin çevrimiçi olarak yürütülmesine yönelik ders yürütücülerinin öğretmen adaylarına yaptıkları önerilerin öğretime ve öğrenci iletişimine yönelik olmak üzere iki başlık altında toplandığı ancak önerilerin çoğunlukla öğretime yönelik olduğu açığa çıkmıştır (f:67). Öğretmen adaylarının ekrandan öğrencilerle nasıl iletişim kurabileceklerine yönelik önerilerin (f:10) ise sınırlı olduğu belirlenmiştir. Ders yürütücülerinin önerileri incelendiğinde çevrimiçi öğretimle ilişkili iki kodun açığa çıktığı tespit edilmiştir (sanal ortamları kullanma, öğrencilerin görüntülerini ve seslerini açma). Ayrıca, iki öğretmen adayı çevrimiçi olarak ders yürütmeye ilgili kendilerine bilgi verilmediğini belirtmişlerdir. Aşağıda öğretmen adaylarının örnek ifadeleri sunulmuştur.

“... elimizden geldiğince kısıtlı ders süresinde sanal uygulamalar, videolar vb kullanarak dersi zenginleştirmemizi önermişlerdi.” (Ö7)

“Öğrencilerin ders sırasında daha aktif olmalarını sağlayacağımız planlar kullanmamız gerektiği, planlamada dikkat çekme, etkin uğraşı ve değerlendirme yapabileceğimizi söylediler.” (Ö2)

“Düz bir anlatım yapmamız gerektiği etkinlikler kullanarak ders anlatmamız söylendi.” (Ö14)

“... Plansız derse girmememiz gerektiğini özellikle 5E modeli gibi dersin işleyişini dinamik tutan, sıkıcılıktan kurtaran modeller kullanmamız gerektiğini söylediler. Deney kısmı için videolar izletmemiz gerektiğini, ekran başında yapılabilecek bir deney ise mutlaka yapmamız gerektiğini söylediler. Değerlendirme sorularında farklı yöntem ve tekniklerin kullanılmasının öneminden bahsettiler...” (Ö21)

“Slayt üzerinden bir planlama yapılmasını öneriyorlar. Slaytların renkli, öğrencilerin dikkatini çekecek nitelikte olması gerekiyor. Öğretim yöntem ve tekniklerini kullanarak ders anlatımı yapıyoruz. Çeşitli kavram öğretimi teknikleri kullanarak değerlendirme yapılması öneriliyor. Öğrencilerin kameralarını açmasını istiyoruz...” (Ö37)

Öğretmen adaylarının ders yürütücülerinin sorumluluklarına yönelik görüşleri Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2.
Öğretmen Adaylarına Göre Ders Yürütücülerinin Sorumlulukları

Kategoriler	Öğretmen adaylarının cevaplarından açığa çıkan kodlar	Uygulama öğretmeni (f)	Öğretim elemanı (f)
Ders yürütücülerinin sorumlulukları	Ders anlatımlarını değerlendirme	14	9
	Ders planlarını değerlendirme	7	3
	Okuldaki/sınıftaki problemlerin çözümünde yol gösterme	5	3
	Dersi gözlemleme	2	6
	Eksik olunan alanları ifade etme	3	2
	Öğrencileri tanıma	2	1
	Öğretmen adayı için süreci planlama	1	1
	Dersin işleyişine yönelik öneri	5	-
	Mesleki gelişimi sağlayacak dönütlerde bulunma	4	-
	İletişim kurmaya yönelik öneri	3	-
	Düzenli görüşme	2	-
	Öğretmen adaylarını motive etme	2	-
	Dönem boyunca rehberlik/takip	-	7
	Sanal uygulamaları tanıtmaya	-	1
Kolay iletişim kurma	-	1	
f(ders yürütücülerinin sorumlulukları)		49	34
Karşılaşılan problemler	Ders anlatımlarını değerlendirmeme	6	4
	Öğrencileri tanıtmama	2	-
	Ders planlarını değerlendirmeme	2	-
	Mesleki gelişime yönelik toplantıların olmaması	2	-
	Daha fazla ders gözlemleme	-	2
f(karşılaşılan problemler)		12	6
Toplam		61	40

Tablo 2 incelediğinde öğretmen adaylarının hem uygulama öğretmenleri hem de öğretim elemanlarının ders anlatımlarını ve ders planlarını değerlendirmeleri, problemlerin çözümlerinde yol göstermeleri, dersi gözlemlemeleri ve eksik olunan alanları ifade etmeleri kodlarında ortak görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Bunun dışında uygulama öğretmenleri için, dersin işleyişine ve adayların mesleki gelişimlerine yönelik önerilerde bulunmaları açığa çıkarken öğretim elemanları için öğretmenlik uygulaması dersi süresince rehberlik/takip kodu ifade edilmiştir. Öğretmen adaylarının ders yürütücülerinin ders anlatımlarını takip etmemesi karşılaşılan ortak problem olarak tespit edilmiştir. Bununla beraber Tablo 2’ye bakıldığında, uygulama öğretmenlerine yönelik daha fazla sayıda kod çıkması (16 kod uygulama öğretmeni; 12 kod öğretim elemanı) ve kodların frekanslarının daha yüksek olması (uygulama öğretmeni f:61; öğretim elemanı f:40) öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerinden daha fazla beklentisi olduğunu göstermektedir. Öğretmen adaylarının uygulama öğretmenlerine ilişkin örnek cevapları aşağıda yer almaktadır.

“Uygulama öğretmenim kesinlikle çok iyi bir rehber... Sorumlulukları ise bize kendilerinin kazanımları vermesi, gözlem yapma saatimiz, ders anlatma saatimiz ve sürecimiz, ders anlatımlarımızı yorumlaması vs...” (Ö5)

“Uygulama öğretmenim yeterli düzeyde rehberlik yapıyor. Öğrenci ile nasıl iletişime geçmemiz gerekiyor onlara nasıl davranmalıyız bu konularda bizi bilgilendiriyor. Dersle zor durumda derse katılım sağlamak. Ders sonu dersi değerlendirmek. Öğretmene motivasyon açısından destek sağlamak...” (Ö6)

“Kısmi olarak sorumluluklarını yerine getiriyor denebilir. İsterdim ki zor öğrencilerle ilgili bilgiler verilsin. Belli durumlar bize örnekler üzerinden anlatılsın... Ders anlatımımıza göre geri bildirim verseler biz sorduğumuzda ancak cevap alıyoruz.” (Ö8)

“Uygulama öğretmenimiz sadece öğrencilere yüz vermememizi yoksa anlatımımızı bozacaklarını söylüyor. Toplantılarımız öğretimi iyileştirmek için değil konu dağılımı yapmak için oluyor. Öğretmenlerin bize eksik veya yanlış uygulamalarımızda dönüt vermesini isterdim.” (Ö29)

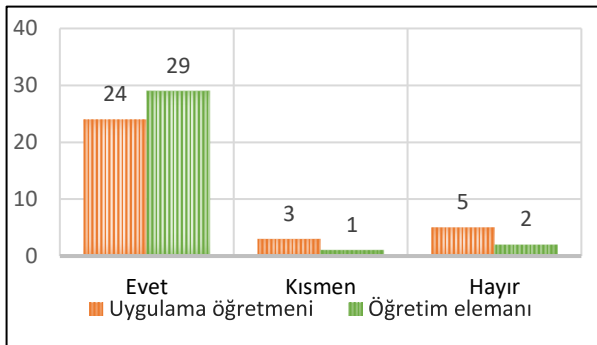
Öğretmen adaylarının öğretim elemanlarının sorumluluklarına yönelik örnek cevaplar aşağıda sunulmuştur.

“... daha fazla gözlem yapmasını isterdim sadece bir dersi gözlemledi. Sorularımız olunca ilgileniyor o yüzden kısmen yeterli rehberlikte bulunuyor diyebilirim. Anlatımlara katılıp eksik yönlerimizi söylese daha iyi olabilir.” (Ö9)

“Bizi staj yaparken dinlemelerini ve her hafta bunların değerlendirilmesinin yapılmasının gerektiğini düşünüyorum. Ders planlarımızda yararlanabileceğimiz sanal ortamlar veya kullanabileceğimiz teknikler gösterilmeli.” (Ö18)

“Süreç boyunca öğretim elemanı rehberlikte bulunmalı.” (Ö26)

Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının, uygulama öğretmenleri ve dersin öğretim elemanlarının rehberliklerinin yeterli olup olmamasına yönelik görüşleri Grafik 1’de gösterilmiştir.

Grafik 1. Ders yürütücülerinin rehber olma durumlarına ilişkin öğretmen adayı görüşleri

Öğretmen adaylarına yöneltilen öğretmenlik uygulaması dersi uygulama öğretmeni ve öğretim elemanının rehberliklerinin yeterli olup olmadığı sorusuna adayların büyük çoğunluğu “evet” cevabını vermiştir. Grafik incelendiğinde, adayların öğretim elemanlarının rehberliğinden görece daha memnun oldukları söylenebilir. Ders yürütücülerinin rehberliklerinin kısmen yeterli olduğunu düşünen öğretmen adayı sayısı dördür. Yedi öğretmen adayı ise ders yürütücülerinin rehberliklerinin yeterli olmadığını belirtmiştir

Çevrimiçi Öğretmenlik Uygulaması Dersinde Öğretim Faaliyetleri

Öğretmen adaylarının çevrimiçi öğretmenlik uygulaması dersinde öğrencilerle iletişim kurma ve iletişimi engelleyen faktörlere yönelik görüşleri Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 2. Çevrimiçi ortamda öğretmen adaylarının öğrencilerle kurdukları iletişime ilişkin görüşleri

Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu, çevrimiçi olarak yürütülen öğretmenlik uygulaması dersinde yeterli iletişim kuramadıklarını (%39 yetersiz iletişim; %29 kısmen yeterli iletişim) ifade etmişlerdir. Yeterli iletişim kurabildiklerini belirten adayların oranı ise %32’dir. Öğrencilerin sorulara cevap vermede isteksiz olması (f:7) ve çevrimiçi sisteme katılımlarının az olması (f:5) iletişimde karşılaşılan problemlerdendir. Örnek öğretmen adayları cevaplarına aşağıda yer verilmiştir.

“Yeterli iletişimi kuramıyorum. Çünkü bazı öğrenciler ekran karşısında olmuyor, seslendiğimiz zaman cevap alamıyoruz. Bazı öğrenciler internet ve elektrik olup olmamasından dolayı dersten düşüyorlar ya da derse girmiyorlar. Her öğrenci ile de iletişim sağlayabileceğimiz vaktimiz bazen olmuyor.” (Ö4)

“Yeterli iletişim kurduğumu düşünüyorum. Eğlenceli ortam yaratıp ilgi çekmeye çalıştım. Genelde değerlendirme soruları çözerken daha iyi iletişim kuruyorduk sanal ortamdaki oyun tasarlayarak ilgi çekiyordum.” (Ö9)

“Bazı anlatımlarımda düşünüyorum bazı anlatımlarda düşünmüyorum. Öğrenci katılımının fazla olduğu sınıflarda motivasyonum daha çok artıyor ve daha yoğun iletişime geçebiliyorum. Örneğin ders anlatımı gerçekleştirdiğim bir sınıfta derse sadece 3 öğrenci katıldı ve birinin mikrofonu bozdu haliyle bende derse 2 öğrenciyle yürütmek zorunda kaldım bu durum motivasyonumu çok düşürdü ve etkili iletişim kurabildiğimi düşünmüyorum o ders için.” (Ö19)

Öğretmen adaylarının iletişim kurmak için tercih ettiği yollar Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3.
Öğretmen Adaylarının Çevrimiçi Ortamda İletişim Kurma Yolları

Kategoriler	Kodlar	Öğretmen adayı kodları	f
Öğretim faaliyeti	Soru sorma	Ö1, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö12, Ö13, Ö17, Ö20-Ö22, Ö24, Ö25, Ö29, Ö35	15
	Günlük hayattan örnek verme	Ö5, Ö6, Ö8, Ö25, Ö34	5
	İlgi çekici konular anlatma	Ö5, Ö9, Ö34	3
	Deney yapma / yaptırma	Ö13, Ö18, Ö29	3
	Sanal uygulamalar kullanma	Ö9, Ö33	2
f(öğretim faaliyetleri)			28
Kişisel özellik	Güler yüzlü olma	Ö3, Ö5, Ö11, Ö24	4
	Söz hakkı verme	Ö10, Ö18, Ö21, Ö28	4
	Kısa sohbet	Ö5, Ö8, Ö31, Ö33	4
	Eşit süre konuşma	Ö11, Ö18	2
	Samimi olma	Ö23, Ö24	2
f(kişisel özellik)			16
Toplam			44

Öğretmen adaylarının çevrimiçi öğretmenlik uygulaması dersinde öğrencilerle iletişim kurmak için tercih ettikleri yollar öğretim faaliyetleri ve kişisel özellikler olmak üzere iki kategori altında toplanmaktadır. Öğretmen adayları öğrencilerle iletişime geçmek için soru sormayı (f:15) tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Kişisel özellikler başlığı altında adayların güler yüzlü olma, söz hakkı verme ve kısa sohbet gibi ifadeleri yer almaktadır. Öğretmen adaylarının örnek cevaplarına aşağıda yer verilmiştir.

“Öğrenciler sorduğum soruları yapamamaları bile onlara güven vererek beraber çözümünü yapınca daha mutlu oluyorlar. ... konuyla ilgili günlük hayattan örnek verince onları ilgilendiren bir şey olunca daha çok iletişim gösteriyorlar.” (Ö5)

“Onlara günlük hayatlarından sorunlar soruyorum örnekler vermelerini istiyorum.” (Ö6)

“Hepsine içten ve samimi davranmayı çalışıyorum hepsine eşit sürede konuşma hakkı vermeye özen gösteriyorum.” (Ö11)

Öğretmen adaylarının çevrimiçi öğretim faaliyetlerini tasarlarken kullandıkları tekniklerin, kullanım amaçlarına göre sınıflandırılması sonucu elde edilen veriler Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4.

Öğretmen Adaylarının Çevrimiçi Öğretimde Kullandıkları Teknikler

Teknikler	Motivasyon sağlama	f	Öğretim süreci	f	Değerlendirme amaçlı	f
Soru-cevap	Ö1, Ö6, Ö12, Ö15, Ö19, Ö21, Ö29	7	Ö4, Ö6, Ö8-Ö10, Ö13, Ö14, Ö16-Ö22, Ö24-Ö30, Ö33, Ö35-Ö37	27	Ö1, Ö4, Ö6-Ö8, Ö10-Ö14, Ö17, Ö18, Ö21, Ö23-Ö25, Ö27, Ö28, Ö31-Ö33, Ö35-Ö37	30
Beyin fırtınası	Ö29	1	Ö8, Ö10, Ö15, Ö17, Ö29, Ö32	6	Ö17	1
Eğitsel oyun	Ö4, Ö5, Ö9, Ö23	4	Ö9	1	Ö29	1
Deney	Ö16, Ö19, Ö21, Ö37	4	Ö6, Ö13, Ö16, Ö18, Ö20, Ö24, Ö27, Ö29, Ö33, Ö37	10		
Video	Ö4, Ö8, Ö15, Ö22, Ö30, Ö31, Ö35, Ö36	8	Ö4, Ö12, Ö24, Ö33	4		
Etkinlik yapma	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö18, Ö19, Ö21, Ö27, Ö37	9			Ö7, Ö27	2
Görsel kullanma	Ö8, Ö18, Ö22, Ö23, Ö36, Ö37	6	Ö11, Ö12, Ö24, Ö28	3		
Tartışma	Ö27	1	Ö8, Ö10, Ö22, Ö27, Ö37	5		
Kavram haritası			Ö4, Ö5, Ö17, Ö18, Ö32	5		
Tanılayıcı dallanmış ağaç			Ö5, Ö16	2	Ö19, Ö20, Ö29	3
Yapılandırılmış grid			Ö5	1	Ö19, Ö20, Ö29, Ö34	4
Anlam çözümleme tablosu			Ö5, Ö25	2	Ö19, Ö20	2
Balık kılıcı			Ö25	1	Ö29, Ö34	2

Hikaye	Ö9	1	Ö5, Ö36	2
Rol oynama	Ö5	1	Ö5, Ö37	2
Çevrimiçi uygulamalar	Ö7	1	Ö5, Ö11	2
Simülasyon	Ö8, Ö19, Ö37	3	Ö24	1
Analoji			Ö29, Ö31	2
Animasyon			Ö5, Ö15	2
Bulmaca			Ö4, Ö18	2
Şarkı	Ö20, Ö31	2		
Drama			Ö20	1
Gazete haberleri			Ö22	1
Zihin haritası			Ö32	1
Toplam		47		83
				45

Tablo 4’te görüldüğü üzere öğretmen adaylarının öğretim tekniklerini kullanma amaçları motivasyon sağlama, öğretim süreci ve değerlendirme amaçlı olmak üzere üç kategori altında toplanmıştır. Adayların üç kategori için ortak olarak ifade ettikleri kodlar soru-cevap, beyin fırtınası ve eğitsel oyundur. Ayrıca, tabloda öğretmen adaylarının öğretim tekniklerini çoğunlukla öğretim sürecine dahil ettikleri (f:83) ve öğretim sürecinde kullandıkları tekniklerin çeşitliliğinin (22 teknik) daha fazla olduğu belirlenmiştir. Bununla beraber adaylar öğretimlerini sanal ortamda gerçekleştiriler bile çevrimiçi uygulamaları öğretimlerine sınırlı (f:3) olarak dahil ettikleri tespit edilmiştir. Adayların örnek cevaplarına aşağıda yer verilmiştir.

Motivasyon kategorisi için;

“*Konuyu günlük hayatla bağdaştırıp sorular yöneltiyorum.*” (Ö6)

“*Ben derslerimde öğrencilerimin derse ilgilerini arttırmak için etkinliklerden, simülasyonlardan ya da derste yapabileceğim deney veya materyale derste yapıyorum. Onlara sorular sorup cevaba birlikte ulaşmaya çalışıyorum.*” (Ö19)

“*Oyunlar ile fen öğretimi ya da görseller ile derse dikkat çekiyoruz.*” (Ö23)

Öğretim süreci kategorisi için;

“*... Eba üzerinden ya da başka uygulamalardan ders ile ilgili deneyler bularak etkinliği tamamlıyorum.*” (Ö4)

“*Soru cevap, gösteri deneyi, tahmin gözlem açıklama yöntemlerini kullanıyorum dersi daha heyecanlı hale getirdiğini düşünüyorum.*” (Ö6)

“Soru-cevap, deney, analogiler, beyin fırtınası, anlatım. Öğrencilerin sürece aktif katılımını sağlamak için.” (Ö29)

Değerlendirme amaçlı kategorisi için;

“Ders sonu öğrencilere derste neler öğrendik kısa kısa tekrarlar yaptırıyorum. Düşündürücü öğrendiklerini kullanabileceği sorular soruyorum.” (Ö6)

“Kısa sözlü yoklamalar ve çeşitli soru tarzlarıyla makul bir değerlendirme yapmaya çalışıyorum. Ayrıca süreç içerisinde de sık sık soru sorarak ve beyin fırtınası yapma imkanı sağlayarak süreci değerlendirmeye çalışıyorum.” (Ö17)

“Konu anlatımından sonra oldukça fazla soru çözmeye çalışıyorum.” (Ö21)

Öğretmen adaylarının yürüttükleri öğretim faaliyetlerine yönelik değerlendirmelerinden elde edilen bulgular Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5.
Öğretmen Adaylarının Yürüttükleri Çevrimiçi Öğretim Faaliyetlerine İlişkin Görüşleri

Kategoriler	Kodlar	Öğretmen aday kodları	f
Motivasyon sağlama	Günlük hayatla ilişki kurma	Ö6, Ö13, Ö14, Ö17, Ö29, Ö31	6
	Söz hakkı verme	Ö10, Ö13, Ö20, Ö26	4
	İlgi çekici ifadeler kullanma	Ö14, Ö24, Ö26, Ö32	4
	Tonlama	Ö1, Ö9, Ö26	3
	Sohbet	Ö4, Ö16, Ö32	3
	Samimi / ılımlı davranma	Ö7, Ö20, Ö24	3
	Olumlu dönüt	Ö25, Ö28, Ö33	3
	Diğer (güdüleyici sözler, güler yüz vb.)	Ö2, Ö3, Ö5	3
f(motivasyon)			29
Öğretim süreci	TGA (Tahmin Gözlem Açıklama)	Ö6, Ö13, Ö19, Ö20, Ö25, Ö28, Ö37	7
	5E modeli	Ö3, Ö4, Ö14, Ö18, Ö21, Ö28, Ö34	7
	Örnek olay	Ö13, Ö15, Ö18, Ö29, Ö34, Ö37	6
	Düz anlatım	Ö8, Ö20, Ö25, Ö27, Ö29	5
	3E modeli	Ö18	1
f(öğretim süreci)			26
Değerlendirme amaçlı	Konu sonu soru-cevap	Ö4, Ö6-Ö8, Ö10-Ö14, Ö17, Ö18, Ö21, Ö23-Ö25, Ö27, Ö28, Ö31- Ö33, Ö35-Ö37	23
	Farklı soru tarzları kullanma (doğru-yanlış, çoktan seçmeli, açık uçlu, beceri temelli vb.)	Ö16, Ö20(2), Ö22, Ö25, Ö26, Ö27, Ö33, Ö34(2)	10
	Konu sırasında soru-cevap	Ö1, Ö8, Ö11, Ö17, Ö18, Ö24, Ö28	7
	Tekrar etme / ettirme	Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö25, Ö30	6
	Günlük hayattan örnek isteme	Ö24, Ö33	2
	Öğrencilere anlamadıkları yerin olup olmadığını sorma	Ö11, Ö24	2
	Diğer (ön-son test, afiş hazırlama)	Ö3, 29	2
	Değerlendirmeye vakit kalmama	Ö13	1
f(değerlendirme amaçlı)			53
Toplam			108

Öğretmen adaylarının öğretim faaliyetlerine yönelik cevapları motivasyon, öğretim yöntemi ve değerlendirme tercihi kategorileri altında toplanmıştır (Tablo 5). Adaylar, öğrencilerini derse motive ederken günlük hayatla ilişki kurduklarını, söz hakkı verdiklerini ve ilgi çekici ifadeler kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adayları öğretim yöntemi olarak TGA, 5E modeli, örnek olay ve düz anlatımdan yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Değerlendirme tercihi olarak ise adayların konu sonu ve konu sırasında soru-cevabı sıklıkla kullandıkları, bununla beraber farklı soru tarzlarını da kullanmaya çalıştıkları ve konu sonu tekrarını tercih ettikleri tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının örnek cevapları aşağıda sunulmuştur.

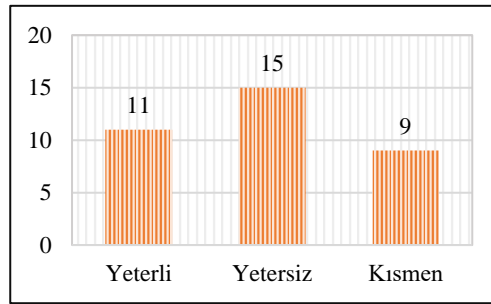
“Günlük hayatından örnekler veriyorum. Hiç konuşmayanlara söz hakkı veriyorum.” (Ö13)

“... deney yöntemi, TGA ve bazen de drama. Bunları seçerken sınıf düzeyine ve katılımlarına göre karar veriyorum. Mesela drama yöntemini 8.sınıf yerine 5 veya 6.sınıflarda kullanmayı tercih ediyorum. Çünkü bu sınıf düzeylerinde derse katılım oldukça fazla.” (Ö20)

“Uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme tekniklerinin çoğunu kullanmak oldukça zor oluyor. Genelde açık uçlu sorular, doğru yanlış, eşleştirme ve boşluk doldurma sorularından yararlanıyorum. Mümkünse balık kılçığı ve tanımlayıcı dallanmış ağaç tekniğini de kullanıyorum.” (Ö34)

Çevrimiçi Öğretmenlik Uygulaması Dersinde Mesleki Gelişim

Öğretmen adaylarının çevrimiçi yürütülen öğretmenlik uygulaması dersinde yeterli mesleki deneyim kazanıp kazanmadıklarına yönelik görüşleri Grafik 2’de sunulmuştur.

Grafik 2. Öğretmen adaylarının mesleki deneyim kazanma durumları

Öğretmen adaylarının çevrimiçi yürütülen öğretmenlik uygulaması derslerinde yeterli mesleki deneyim kazanıp kazanmadıklarına yönelik sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde, 15 öğretmen adayının yeterli deneyim kazanamadığını; 11

öğretmen adayının kazandığını ve 9 adayın ise kısmen deneyim kazandığını ifade ettiği belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının çevrimiçi yürütülen öğretmenlik uygulaması dersine yönelik görüşleri Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6.

Çevrimiçi Öğretmenlik Uygulaması Dersine Yönelik Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Kategoriler	Kodlar	Öğretmen aday kodları	f
Olumlu yönleri	Çevrimiçi ders anlatımının rahat olması	Ö6, Ö7, Ö13, Ö33, Ö34	5
	Online uygulamaları öğrenme ve kullanma	Ö5, Ö8, Ö18, Ö24, Ö34	5
	Heyecanı yenme	Ö5, Ö25, Ö33, Ö37	4
	Çevrimiçi ders anlatımında deneyim kazanma	Ö17, Ö20, Ö28, Ö29	4
	Zaman ve mekan sınırı olmadan öğretme deneyimi	Ö16, Ö20, Ö34	3
	Zaman yönetimi	Ö14, Ö16	2
	Alternatif ders anlatma yolları keşfetme	Ö20, Ö22	2
	Ölçme değerlendirme tekniklerini rahat kullanma	Ö18, Ö20	2
	Sınıf yönetimi	Ö7, Ö13	2
	Teknoloji bilgisi ve kullanımında artış	Ö20, Ö27	2
f(olumlu yönleri)			31
Olumsuz yönleri	Öğrencilerle iletişim kuramama	Ö10, Ö12, Ö14, Ö15, Ö17, Ö24, Ö26, Ö27, Ö31, Ö33, Ö34, Ö37	12
	Öğrencinin dinleyip dinlemediğini anlamama	Ö10, Ö11, Ö14, Ö18, Ö19, Ö22, Ö28, Ö29, Ö33, Ö35	10
	Öğrenciyle göz teması kuramama	Ö9, Ö17, Ö19, Ö22, Ö26, Ö29, Ö33, Ö35	8
	Gerçek sınıf deneyimi eksikliği	Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö24, Ö25, Ö29	8
	İnternet problemi	Ö16, Ö18, Ö22, Ö27-Ö29, Ö34	7
	Deney yapamama	Ö11, Ö26, Ö27, Ö31	4
	Çevrimiçi ortamda ilgi çekmenin zor olması	Ö8, Ö9, Ö31, Ö34	4
	Sınıf yönetimi	Ö13, Ö20, Ö29	3
	Çevrimiçi ortamda konu anlatımının zor olması	Ö4, Ö9	2
	Çevrimiçi deneyimin yetersiz olması	Ö1, Ö2, Ö6, Ö13, Ö14, Ö19, Ö22, Ö24, Ö25, Ö30, Ö33, Ö36	12
f(olumsuz yönleri)			70
Mesleki yaşantıya katkı	Mesleki yaşantıya olumlu katkı	Ö1-Ö7, Ö11, Ö20, Ö23, Ö26, Ö28, Ö29, Ö34, Ö35, Ö37	16
	Öğretmenlik deneyimi kazanma	Ö9, Ö11, Ö13, Ö15, Ö16, Ö19, Ö20, Ö25, Ö27, Ö28, Ö31, Ö33	12
	Gelecekte çevrimiçi derslere kolay uyum sağlama	Ö7, Ö14, Ö19, Ö20, Ö21, Ö23, Ö25, Ö27-Ö29, Ö34	11
	Çevrimiçi ortamları öğretimde kullanma	Ö1, Ö7-Ö9, Ö18, Ö24, Ö29, Ö31, Ö37	9
	Çevrimiçi ders tecrübesi	Ö5, Ö8, Ö9, Ö17, Ö20, Ö21, Ö33, Ö36, Ö37	9
	Öğrencilerle ilişki geliştirme	Ö4, Ö6, Ö16	3
	Problem çözebilme	Ö10, Ö12, Ö20	3
	Diğer (heyecanı atma, zaman yönetimi)	Ö4, Ö18	2

f(mesleki yaşantıya katkı)	65
Toplam	166

Öğretmen adaylarının çevrimiçi öğretmenlik uygulaması dersine yönelik görüşleri olumlu yönler, olumsuz yönler ve mesleki yaşantıya katkı olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır (Tablo 6). Olumsuz yön olarak öğretmen adaylarının sıklıkla bahsettikleri kodlar; öğrencilerle iletişim ve göz teması kuramama, onların dinleyip dinlemediğini anlamama ve gerçek sınıf deneyimi eksikliğidir. Öğretmen adaylarının olumlu olarak ifade ettikleri durumların frekansları beşin üzerine çıkmamaktadır. Çevrimiçi ders anlatımının rahat olması ve anlatımda deneyim kazanma, online uygulamaları öğrenme ve kullanma ve heyecanı yenme kodları bu kategorinin altında yer almaktadır. Mesleki yaşantıya katkı kategorisinde adaylar çevrimiçi eğitimin olumlu katkı yapacağına vurgu yapmışlardır. Öğretmen adayları, öğretmenlik deneyimi ve çevrimiçi ders tecrübesi kazandıklarını, gelecekte olası çevrimiçi derslere rahatlıkla uyum sağlayabileceklerini ve çevrimiçi ortamları öğretimde kullanabildiklerini belirtmişlerdir. Bununla beraber çevrimiçi deneyimin, yüz yüze öğretim faaliyetlerde gerekli olan becerileri kazandırmasında yetersiz olduğunu 12 öğretmen adayı ifade etmiştir. Öğretmen adaylarından cevap örnekleri aşağıda sunulmuştur.

“... Öğrencilerle bire bir etkileşim olanağı sağlamıyor. Öğrencinin ne şartlar altında dinlediğini ya da gerçekten dinliyor mu belirsiz.” (Ö10)

“Ekranla anlatmak benim için daha rahat oluyor. Eğer okulda anlatmış olsaydım sınıf kontrolünde sıkıntı yaşayabilirdim. Mesleki deneyim için kısmen etkili denebilir.” (Ö13)

“Olumlu yönü zaman ve mekan sınırlaması olmadan öğrenme eylemini gerçekleştirebiliyorum. Olumsuz yönü ise internet kesintisi gibi teknik sorunlarla karşılaşmak.” (Ö16)

“... ileride teknolojinin ve online eğitimin hayatımızda daha fazla yer edineceğini hep düşünüyordum. Bu covid sürecinden önce de var olan bir düşünceydi. Bu nedenle bu anlamda en azından hali hazırda okullarda görev yapan öğretmenlere kıyasla, atandığımızda daha tecrübeli olacağız diye düşünüyorum.” (Ö17)

Öğretmen adaylarının çevrimiçi yürütülen öğretmenlik uygulaması dersinde kendi gelişimlerine yönelik yaptıkları öz değerlendirme bulguları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7.
Çevrimiçi Öğretmenlik Uygulaması Dersinde Öğretmen Adaylarının Gelişimlerine Yönelik Öz-Değerlendirmeleri

Gelişen yönler	Öğretmen adayı kodları	f	Gelişmeyen yönler	Öğretmen adayı kodları	f
Öğrencilerle iletişim	Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö13, Ö16-	18	Öğrencilerle iletişim	Ö10, Ö14, Ö17, Ö18, Ö22, Ö24	6

	Ö18, Ö21-Ö25, Ö27, Ö30, Ö33, Ö34, Ö36					
Ders anlatımında deneyim kazanma	Ö2, Ö4, Ö12, Ö19, Ö21, Ö25, Ö26, Ö28, Ö32, Ö34, Ö35	11	Gerçek sınıf deneyimi	Ö17, Ö31, Ö34, Ö36	3	
Sınıf yönetimi	Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö15, Ö20, Ö28	7	Sınıf yönetimi	Ö4, Ö8, Ö16, Ö27, Ö28	5	
Teknoloji bilgisi ve kullanımı	Ö17-Ö19, Ö24, Ö26, Ö28, Ö34	7	Teknoloji bilgisi ve kullanımı	Ö11, Ö17	2	
Zaman yönetimi	Ö1, Ö6, Ö7, Ö18, Ö29	5	Zaman yönetimi	Ö17, Ö20, Ö21, Ö36	4	
Öğrencileri tanıma	Ö7, Ö8, Ö23, Ö33	4	Öğrencileri tanıma	Ö32	1	
Bilişsel seviyeye uygunluk	Ö8, Ö12	2	Öğrenci seviyesine uygunluk	Ö30	1	
Farklı teknikler kullanma	Ö19	1	Farklı teknikler kullanma	Ö18, Ö29, Ö32	3	
Ders planı hazırlama	Ö6, Ö9, Ö12, Ö18, Ö21, Ö24, Ö26, Ö33	8	Öğrencileri derse katma	Ö14, Ö24, Ö26, Ö37	4	
Konu alan bilgisi gelişimi	Ö6, Ö15, Ö16, Ö20, Ö25	5	Etkili jest-mimik kullanımı	Ö9	1	
Beklenmedik durumlarla başa çıkma	Ö8, Ö27	2	Cevabı bilinmeyen sorular karşısında davranış	Ö4	1	
f(öğretimsel)		70			31	
Kişisel	Heyecanı yenme	Ö5, Ö7, Ö12, Ö16, Ö25, Ö35, Ö37	7	Heyecanı bastıramama	Ö7, Ö19, Ö28	3
	Özgüven artışı	Ö5, Ö7, Ö13, Ö16	4			
	Sabır	Ö3, Ö4, Ö29	3			
	Liderlik	Ö11	1			
f(kişisel)		15			3	
	Eksiklik yoktu	Ö3, Ö6, Ö11, Ö23, Ö25, Ö31	6	Hala eksiklik	Ö13, Ö14	2
Toplam		91			36	

Tablo 7 incelendiğinde, öğretmen adaylarının gelişimlerine yönelik değerlendirmelerinin öğretimsel ve kişisel olmak üzere iki başlık altında toplandığı görülmektedir. Öğretimsel kategorisi altında iletişim, deneyim, sınıf ve zaman yönetimi, teknoloji bilgisi ve kullanımı, öğrencileri tanıma, öğrenci seviyesine uygunluk ve farklı teknikleri kullanma kodları öğretmen adayları tarafından gelişen ve gelişmeyen yönler olarak ifade edilmiştir. Öğretimsel kategorisinin tamamına bakıldığında adayların gelişen yönler için verdikleri cevapların frekanslarının (f:70) gelişmeyen yönlerin frekansından (f:31) daha fazla olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının en fazla geliştiklerini ifade ettikleri yönler ise öğrencilerle iletişim, ders

anlatımında deneyim kazanma ve ders planı hazırlama olurken; gelişmediklerini ifade ettikleri yönler, öğrencilerle iletişim, öğrencileri derse katma, sınıf ve zaman yönetimidir. Bazı kategorilerin (öğrencilerle iletişim, sınıf yönetimi, zaman yönetimi vb.) öğretmen adaylarının gelişen ve gelişmeyen yönlerinin her ikisinde de yer aldığı görülmüştür.

Kişisel / psikolojik kategorisi altında ise heyecan kodu ortak olarak açığa çıkmıştır. Bu kategoride, gelişmeyen yönler için farklı bir kod bulunmazken; gelişen yönler altında özgüven artışı, sabır ve liderlik kodları yer almaktadır. Ayrıca, altı öğretmen adayı kendilerini eksikleri olmadığı şeklinde değerlendirirken, iki aday ise hala eksik noktalarının olduğunu ifade etmiştir. Örnek öğretmen adayı cevapları aşağıda sunulmuştur.

“Önyargılarımı attım. Heyecanımı biraz azalttım. Öğrencilerin artık neye ne tepki verebileceğini kestirebiliyorum. Eksik bulduğum yanlarım olarak ders öncesinde stresli olma durumunu atamadım.” (Ö7)

“Sınıf yönetiminde geliştiğimi düşünüyorum. Öğrencilerle nasıl daha iyi etkileşim kurabileceğime dair bilgi sahibi oldum. Gelişmediğini düşündüğüm ise sadece jest ve mimikleri daha etkili kullanabilme oldu...” (Ö9)

“Alan bilgimi geliştirdiğimi iletişim becerimin geliştiğini düşünüyorum. Geliştiremediğim ise öğrencilerle okul dışı ortamlarda nasıl ders işlemem gerektiği konusunda eksik kaldığımı düşünüyorum.” (Ö16)

“Gelişmediğini düşündüğüm niteliklerimizin başında öğrencilerle daha yakın iletişim kurabilmek geliyor. Sonrasında ders süresini etkili kullanmak biraz sıkıntı olabiliyor...” (Ö17)

“Kendimi teknik ve yöntem bakımından geliştirdiğimi düşünüyorum. Süreci nasıl ilerleteceğim konusunda donanıma sahip oldum. İnternet üzerinden bulabileceğim etkinlik, simülasyon, soru sayfaları öğrendim.” (Ö19)

“Dersi planlamada ve planı uygulamayı, imkanları sonuna kadar kullanmayı ve gelişen teknolojiye ayak uydurmayı geliştirdiğimi düşünüyorum.” (Ö27)

Tartışma

Çevrimiçi Öğretmenlik Uygulaması Dersinde Ders Yürütücülerinin Rehber Olma Durumları

Araştırma bulgularına göre; çevrimiçi derslerin yürütülmesine yönelik ders yürütücülerinin öğretmen adaylarına rehber olma durumlarının öğretime yönelik ve öğrencilerle iletişime yönelik olmak üzere iki kategori altında toplandığı tespit edilmiştir. Her iki kategori için yapılan önerilerin büyük çoğunluğunun öğretime yönelik olduğu belirlenmiştir (Bkz. Tablo 1). Sanal ortamları kullanma kodu hariç

diğer önerilerin çevrimiçi öğretime özgü olmadığı, yüz yüze öğretimde de benzer önerilerin yapılabileceği söylenebilir. Uzaktan eğitime yönelik deneyimi olan ya da olmayan ders yürütücülerinin, çevrimiçi yürütülen öğretmenlik uygulaması dersine yönelik önerilerinin yüz yüze öğretimin sınırları içerisinde kalmaktadır. Çevrimiçi derslerin içeriğini yüz yüze öğretime birebir benzetmek yerine içeriğin sanal ortamın doğasına uygun olarak öğrencide anlamlı şekilde yapılandırılması sağlanmalıdır (Bozkurt, 2020). Ancak, ders yürütücülerinin çevrimiçi öğretmenlik uygulaması dersini yapılandırırken öğretmen adaylarının sanal ortamda kullanabilecekleri önerilere sınırlı yer verdikleri ve yüz yüze öğretimin esaslarını uygulamaya devam ettikleri söylenebilir.

Öğretmen adaylarına göre, ders planlarını ve anlatımlarını değerlendirme, problemlerin çözümünde yol gösterme, ders anlatımlarını gözleme ve eksikleri ifade etme davranışlarını uygulama öğretmenleri ve öğretim elemanlarının öğretmenlik uygulaması dersi süresince sorumlu oldukları davranışlardır (Bkz. Tablo 2). Öğretmenlik uygulaması dersinde ders yürütücülerinin süreci gözlemlemeleri, içeriği kontrol etmeleri, dönüt-düzenleme sunmaları farklı branşlardaki öğretmen adaylarının da ders yürütücülerinden beklediği davranışlar olarak açığa çıkmaktadır (Aygüneş vd., 2022; Yıldırım-Yakar vd., 2021). Öğretmen adaylarının ders yürütücülerinin yerine getirmesini bekledikleri davranışlar ve karşılaşılan problemler yüz yüze öğretimdeki beklentiler ve problemlerden çok da farklılaşmamaktadır. Öğretim elemanlarının ders gözlemlerine yeterli zaman ayırmaması ve uygulama öğretmenlerinden nitelikli dönütlerin alınmaması çevrimiçi öğretimde olduğu gibi yüz yüze öğretimde de sıklıkla karşılaşılan problemlerdir (Ayvacı, Özbek & Bülbül, 2019; Paker, 2008; Yıldırım-Yakar vd., 2021).

Çevrimiçi öğretmenlik uygulaması dersindeki öğretim faaliyetlerine yönelik öğretmen adaylarının ifadelerinde hem uygulama öğretmeni hem de öğretim elemanının rehberliğinden memnun oldukları tespit edilmiştir (Bkz. Grafik 1). Öğretim elemanlarından memnuniyetin kısmen daha yüksek olmasının sebebi öğretmenlik uygulaması dersinin teorik saatinin daha az olmasından dolayı adayların, daha az beklentiye girerek yeni karşılaşılan duruma karşı öğretim elemanlarının ellerinden geleni yaptıklarına inanmaları olabilir (Güven & Uçar, 2021). Uygulama öğretmenleriyle geçirilen uygulama süresinin daha fazla olması ve bu sürenin çoğunlukla öğrencilerle geçirilmesi onlardan beklentinin daha fazla olmasıyla ilişkili olabilir. Ayrıca öğretmen adayları, ders yürütücülerinin sorumluklarını ve süreçte karşılaştıkları problemleri uygulama öğretmenleriyle daha yüksek sayıda kod ve frekansla ilişkilendirmişlerdir (Bkz. Tablo 2). Öğretmenlik uygulaması dersinin uygulama okullarında geçirilen saatinin teorik kısmından fazla olması ve bu saatlerde mesleki yeterliklerin geliştirileceği öğretim faaliyetlerinin yürütülmesi, adayların uygulama öğretmenlerinden daha fazla beklentilerinin olmasına yol açmış olabilir.

Çevrimiçi Öğretmenlik Uygulaması Dersinde Öğretim Faaliyetleri

Çevrimiçi ortamda yeterli iletişim kurulduğunu ifade eden öğretmen adaylarının oranı %32'dir (Bkz. Şekil 1). Adayların büyük çoğunluğuna göre çevrimiçi ortamda kısmen yeterli ve yetersiz düzeyde iletişim kurulmuştur. Çevrimiçi ortamda yürütülen derslerde iletişim yetersizliği en sık karşılaşılan problemlerden birisidir (Çakın & Külekçi-Akyavuz, 2020; Koray & Pekbay, 2022). Bu durumun sebepleri öğrencilerin sorulara cevap vermemeleri, ders sistemine katılımlarının az olması ve teknik sıkıntılar olarak tespit edilmiştir (Bkz. Şekil 1). Teknik yetersizlikler veya motivasyon eksikliği gibi sebeplerle çevrimiçi ortamda yeterli iletişim kurulamayan öğrenciler için yapılan öğretim yüz yüze olan gibi etkili bulunmazken dersi yürütenler için ise sorularına cevap alamamaları süreçteki hakimiyetlerinin zedelenmesine sebep olmaktadır (Çakın & Külekçi-Akyavuz, 2020). Bu durum, mesleğe yönelik yeni deneyim kazanmaya başlayan öğretmen adaylarının motivasyonlarını olumsuz etkileyerek bu probleme yönelik çözüm üretme durumlarını sınırlandırmış olabilir. Adayların ürettiği çözüm yollarının büyük çoğunluğunun öğretim faaliyetleri başlığı altında olduğu, en fazla ifade edilen kodun ise soru sorma olduğu tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 3). Öğrenciyle iletişimi başlatma yollarından biri olan soru sorma aynı zamanda öğretim faaliyetlerinde kullanılan etkin bir öğretim aracıdır (Treagust & Tsui, 2014). Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının soru sormayı kendi öğretim süreçlerine dahil etmeleri hem iletişim kurmak hem de öğretimlerini zenginleştirmek için doğru bir çözüm yolu buldukları şeklinde yorumlanabilir. Öğretmen adaylarının çözüm yollarından diğeri de kişisel özelliklerini işe koşmak olmuştur (Tablo 3). Öğretmenin vücut dilinin öğrenciyle iletişimde önemli bir payı bulunmaktadır. Ancak çevrimiçi yürütülen derslerde teknik problemlerden ötürü öğrencilerin ses ve/veya görüntülerini açamamaları öğretmen-öğrenci iletişimini olumsuz etkileyerek öğretim sürecinin verimini düşürmektedir (Aziz & Dicle, 2007). Öğretmen adaylarının güler yüzle, öğrencilere söz hakkı vererek ve kısa sohbetlerle bu sınırlılığın üstesinden gelmeye çalıştığı söylenebilir.

Öğretmen adaylarının öğretim tasarımlarında motivasyon sağlama, öğretime katma ve değerlendirme amacıyla çeşitli teknikleri kullandıkları tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 4). Soru-cevap, beyin fırtınası ve eğitsel oyun teknikleri her bir amaç için ortak olarak açığa çıkarken, öğretim sürecinde daha fazla sayıda teknik kullanılmaktadır. Çevrimiçi öğretime özgü olarak sadece çevrimiçi uygulamalar kodunun ifade edildiği ve bu uygulamaları motivasyon ve öğretim sürecine katma amacıyla kullanıldığı görülmüştür (Bkz. Tablo 4). Öğretmen adaylarının öğretimlerini çevrimiçi ortamda gerçekleştirirlerse bile, yüz yüze öğretimde sıklıkla kullanılan teknikleri kullanma eğiliminde oldukları ve geleneksel alışkanlıklarından vazgeçemedikleri tespit edilmiştir (Koç, 2020). Adayların çevrimiçi ortama uygun plan hazırlama ve bu ortamda ders yürütme tecrübelerinin sınırlı olması, daha tecrübeli ve aşına oldukları teknikleri bu ortamda işe koşmaya çalışmalarına yol açmış olabilir.

Benzer şekilde, öğretmen adayları öğretim faaliyetlerini tasarlarken motivasyon aracı olarak günlük hayatla ilişki kurma, söz hakkı verme ve ilgi çekici ifadelerle yer

verme gibi durumları kullanmaktadırlar. Günlük hayatla ilişkilendirme ve her öğretimin içinde olması beklenen ilgi çekme ve söz hakkı verme davranışları, adayların çevrimiçi ortamı yeterli düzeyde öğretim tasarımlarına katmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Öğretmen adayları, öğretim yöntemi olarak TGA, 5E yöntemi, örnek olay gibi yüz yüze öğretimde sıklıkla kullanılan yöntemleri çevrimiçi ortama taşımışlardır. Adayların, öğretimlerini değerlendirmek için ise çoğunlukla çeşitli soru-cevap türlerini tercih ettikleri ve bunu genellikle konu sonunda yaptıkları belirlenmiştir (Bkz. Tablo 5). Öğretmen adaylarının öğretimlerini tanıtma biçimleri değerlendirildiğinde, çevrimiçi ortam için tasarladıkları ders sürecinin yüz yüze öğretimin çok benzeri olduğu söylenebilir. Çevrimiçi derslerin yüz yüze derslerin kopyası olarak tasarlanması sıklıkla yapılan bir hata olarak karşımıza çıkmaktadır (Bozkurt, 2020). Çevrimiçi öğretimin amacına ulaşmasında teknoloji ve pedagoji arasındaki dengenin kurulması önemlidir (Anderson, 2009). Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının tasarladıkları öğretim süreçlerinde pedagojiye ağırlık vermesi, bu dengeyi kurmada yetersiz kaldıkları şeklinde yorumlanabilir.

Çevrimiçi Öğretmenlik Uygulaması Dersinde Mesleki Gelişim

Öğretmen adaylarının mesleki gelişim temasına yönelik verdikleri cevaplar incelendiğinde, daha yüksek sayıda adayın çevrimiçi öğretmenlik uygulaması dersinde yeterli mesleki deneyimi kazanamadığını ifade ettiği belirlenmiştir. Bununla ilişkili olarak adayların çevrimiçi öğretmenlik uygulaması sürecine yönelik olumsuz görüşleri daha fazla sayıdadır (Bkz. Tablo 6). Öğretmen adaylarının olumsuz olarak gördükleri durumların başında iletişim ve göz teması kuramama, öğrencinin dinleyip dinlemediğini anlamama gelmektedir. Yüz yüze eğitimin en büyük kazanımlarından olan gözlem yapma, öğrenci özelliklerini belirleme, öğretim sırasında öğrenciye göre aksiyon alma gibi edinimleri adaylar, çevrimiçi ortamda yeterli düzeyde kazanamamaktadırlar (Piştav-Akmeşe & Kayhan, 2021). Benzer şekilde, çevrimiçi öğretimin zorunlu sonucu olan gerçek sınıf deneyimi eksikliği adaylar tarafından ifade edilmiş olup, burada kazanılanların yüz yüze öğretimin kazanımlarını tam olarak karşılamayacağı söylenebilir (Gök-Çolak & Efeoğlu, 2021; Güven & Uçar, 2021). Ayrıca, öğretmen adayları tarafından ifade edilen internet problemi, eğitim faaliyetlerini sınırlayan önemli sorunlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Avcı & Akdeniz, 2021; Kalkan & Yıldız, 2022; Türker & Dündar, 2020).

Öğretmen adaylarının çevrimiçi öğretmenlik uygulaması dersiyle ilgili olumlu ifadelerinin oldukça sınırlı ve düşük frekanslı olduğu belirlenmiştir (Tablo 6). Bununla beraber, çevrimiçi ortamda ders anlatımının rahat olması ve deneyim kazanma, online uygulamaları öğrenme – kullanma ve heyecanı kontrol etme kodlarının literatürde farklı branşlardaki öğretmen adayları tarafından da olumlu yön olarak ifade edildiği tespit edilmiştir (Aygüneş vd., 2022). Öğretmen adayları, çevrimiçi öğretmenlik uygulamasına yönelik olumlu yön olarak daha sınırlı ifadeler kullansalar bile bu dersin mesleki yaşantılarına çeşitli katkıları olduğunu da belirtmişlerdir (Bkz. Tablo 6). Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu, farklı

branşlardaki adaylarla benzer şekilde (Kalkan & Yıldız, 2022) özel bir katkı durumu belirtmeden çevrimiçi yürütülen öğretmenlik uygulaması dersinin meslek yaşantılarına olumlu katkı sağlayacağı görüşünde birleşmişlerdir. Her ne kadar adaylar, çoğunlukla sürecin olumsuz ve aksayan yanlarına odaklansalar da bu sürecin onların meslek yaşantısına katkısı olacağını göz ardı etmedikleri söylenebilir. Adayların, öğretimlerini sanal ortamda yürütmeleri öğretmenlik deneyimi kazanmalarını engellemeyerek çevrimiçi ders tecrübesi kazanmalarını ve çevrimiçi ortamları öğretimde kullanmalarını sağlamıştır. Adayların bir kısmı, bu durumu gelecekte olası çevrimiçi derslerde kendilerine katkı sağlayacak bir kazanım olarak görmektedir (Tablo 6). Aksayan ve eksik yönleri olmasına rağmen çevrimiçi öğretmenlik uygulaması dersine yönelik farklı branşlardan öğretmen adayları da bu ders sürecinin mesleki yaşantılarına katkısının olacağını belirtmişlerdir (Aygüneş vd., 2022; Gök-Çolak & Efeoğlu, 2021). Bununla beraber çevrimiçi öğretmenlik uygulaması dersi yoluyla kazanılan deneyimin yetersiz olduğunu savunan öğretmen adayı sayısı az değildir. Bu durumun sebebi, derslere sadece teknolojinin entegre edilmek zorunda kalınması değil dersin çevrimiçi olarak tasarlanmasından ve uygulanmasından sorumlu olan öğretim elemanı, uygulama öğretmeni gibi sürecin paydaşlarının rehberlik ve yönlendirmede yetersiz kalması olabilir. Öğretmen adayı, öğretim elemanı ve uygulama öğretmeni arasında kurulan sağlıklı ilişki, yüksek iletişim ve öğretimlerine yönelik yeterli ve nitelikli dönütler, adayın verimliliğini artırmaktadır (Kalkan & Yıldız, 2022).

Öğretmen adaylarının çevrimiçi yürütülen öğretmenlik uygulaması dersine yönelik kendi gelişimlerini değerlendirmeleri incelendiğinde adayların geliştiklerini düşündükleri özelliklerinin daha fazla sayıda olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 7). Adayların gelişmeyen yön olarak belirttikleri özelliklerin frekansı altıyı geçmemektedir. Bu bağlamda öğretmen adayları, tüm paydaşlar için yeni olan bu durumda birçok zorlukla karşılaşsalar ve eksiklik olduğunu ifade etseler de adayların süreçte öğretmen olarak gelişen özelliklerinin farkında oldukları söylenebilir. Adayların çevrimiçi öğretimde karşılaştıkları sorunların başında gelen öğrenciyle iletişim problemi, adayların en çok gelişen özellikleridir. Bu durumda, öğretmen adaylarının daha önceki görüşleri doğrultusunda bu problemi çözmek için süreçte birçok yol denediği (Bkz. Tablo 2, 4 ve 5) ve kendilerini başarılı olarak gördükleri söylenebilir. Bununla beraber öğretmen adaylarının geliştiğini belirttikleri ders anlatımında deneyim kazanma (Gök-Çolak & Efeoğlu, 2021; Güven & Uçar, 2021), ders planı hazırlama (Aygüneş vd., 2022; Kalkan & Yıldız, 2022), sınıf yönetimi ve heyecanı kontrol etme (Aygüneş vd., 2022) gibi özellikler farklı branşlardaki öğretmen adayları tarafından da ifade edilmiştir. Az sayıda da olsa açığa çıkan iletişim yetersizliği ve gerçek sınıf deneyimi eksikliği (Güven & Uçar, 2021) ile sınıf yönetimi (Gök-Çolak & Efeoğlu, 2021) özelliklerinin yeterli gelişmediğini belirten öğretmen adayları da vardır. Öğretmen adaylarının belirttikleri bu yönler, yüz yüze öğretmenlik uygulamasında da adayların problem yaşadığı durumların başında gelmektedir (Ayvacı vd. 2019; Cengiz, 2021).

Sonuç ve Öneriler

Öğretmen adaylarının çevrimiçi öğretmenlik uygulaması dersindeki deneyimlerini inceleyen bu çalışmada, adaylara süreçle ilgili ders yürütücülerinin yaptıkları önerilerin yüz yüze öğretimin sınırları içerisinde kaldığı görülmüştür. Benzer şekilde, adayların ders yürütücülerinin sahip olmalarını bekledikleri sorumluluklar ve karşılaştıkları problemler yüz yüze öğretimdekilerle farklılaşmamaktadır. Bu duruma öğretim elemanlarının ve uygulama öğretmenlerinin öğretmenlik uygulaması dersinin geleneksel anlayışından vazgeçmemeleri ve çevrimiçi öğretimle ilgili deneyimlerinin sınırlı olması yol açmış olabilir. Az sayıda öğretmen adayı, öğretimlerini zenginleştirmek için çevrimiçi uygulamaları kullandıklarını belirtmişlerdir. Adayların büyük kısmının aşına oldukları geleneksel yüz yüze öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, adayların çevrimiçi ortamda sınırlı öğretim tasarlama deneyiminin olması, onların daha fazla kullandıkları ve hazırlamaya daha yatkın oldukları yöntem ve teknikleri işe koştukları sonucuna ulaşılmıştır. Tüm paydaşların çevrimiçi öğretime yönelik deneyiminin sınırlı olması sebebiyle, özellikle ders yürütücülerinin öğretmen adaylarına rehberliğini yeterli hale getirmek amacıyla çevrimiçi fen bilgisi dersinin nasıl tasarlanmasıyla ilgili atölyeler hazırlanması önerilmektedir.

Öğretmen adayların çevrimiçi öğretmenlik uygulaması dersi sürecinde olumsuz olarak ifade ettikleri durum iletişimin yetersiz olmasıdır. Ancak, yine adaylar tarafından süreç boyunca kendilerinde en fazla gelişen özellik olarak iletişim kurma belirtilmiştir. Bu doğrultuda adayların öğretim sürecinde karşılaştıkları problemleri fark edebildikleri ve bu problemleri çözmeye yönelik aksiyon aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç bağlamında, adaylar her ne kadar iletişim kurma becerilerinin süreç içerisinde geliştiğini gözlemlese de adaylara çevrimiçi ortamda iletişim kurma yollarıyla ilgili örnek çalışmalar sunulabilir.

Öğretmen adayları çevrimiçi öğretmenlik uygulaması dersi sürecinin olumsuz yönünün daha fazla olduğunu değerlendirmişlerdir. Ancak, bununla birlikte adayların belirttikleri olumsuz durumların birçoğunu süreçte kendilerinde gelişen özellikler olarak belirttikleri görülmüştür. Bu durumda, öğretmen adaylarının öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunları aşılabilir problemler olarak görmedikleri, bu problemlerin üstesinden gelmek için çaba harcadıkları ve bu problemlerin kendilerinin mesleki olarak gelişmesine katkı sağladığını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, bir üniversiteye devam eden fen bilgisi öğretmen adaylarıyla yürütüldü. Bu nedenle, adayların deneyimleri üniversite ve öğretmenlik uygulamasının yürütüldüğü okulların sosyo-ekonomik koşullarıyla sınırlıdır. Diğer bir sınırlılık ise, bu çalışma yürütüldüğü sırada öğretmen adaylarının öğrenci olmaları ve fikirlerini bu çerçevede belirtmiş olmalarıdır. Bu adayların meslek hayatına atıldıklarında uzaktan eğitimle aldıkları öğretmenlik uygulaması dersinin etkililiğine yönelik görüşlerinin değişip değişmediğiyle ilgili çalışmalar yürütülebilir.

Etik ile İlgili Hususlar

Çalışmada kullanılan veri toplama aracı araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Çalışmaya katılımlar tamamen gönüllülük esasına göre sağlanmış, öğretmen adaylarından çalışmaya katılmak isteyenler kendilerine sunulan link aracılığı ile veri toplama aracını doldurmuşlardır. Çalışmayla ilgili etik kurul izni XXX Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan alınmış olup, 20.04.2021 tarih ve E-81614018-000-398 sayı numaralıdır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Anderson, T. (2009, June). The dance of technology and pedagogy in self-paced distance education. Paper presented at the *17th ICDE World Congress*. Maastricht, The Netherlands. Retrieved April 5, 2021 from <https://auspace.athabasca.ca/handle/2149/2210>.
- Aslan, M., & Sağlam, M. (2018). Öğretmenlik uygulaması dersinin öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 144-162. <http://doi.org/10.16986/HUJE.2017030313>
- Avcı, F., & Akdeniz, E. C. (2021). Koronavirüs (Covid-19) salgını ve uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlar konusunda öğretmenlerin değerlendirmeleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3(4), 117-154.
- Aydın, S. (2021). Covid-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi ile ilgili görüşleri. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 12(45), 677-693. <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.2970>
- Aydın-Günbatır, S. (2019). Fenomenolojik araştırma (olgu bilim) yöntemi. H. Özmen & O. Karamustafaoğlu (Eds.), *Eğitimde araştırma yöntemleri* içinde (2. baskı, s. 293-316). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aygüneş, A., Emirzeoğlu, D., & Güneş, B. (2022). Uzaktan eğitim ile yürütülen öğretmenlik uygulaması dersine ilişkin paydaş görüşleri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(1), 271-292. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1064915>
- Ayvacı, H. Ş., Özbek, D., & Bülbül, S. (2019). Bir öğretmenlik uygulaması sürecinin farklı katılımcılar tarafından değerlendirilmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 57-66. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.43815-487564>
- Aziz, A., & Dicle, Ü. (2017). *Örgütsel iletişim*. Hiper yayın.
- Bakioğlu, B., & Çevik, M. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 109-129. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43502>

- Bay-Dönertaş, A., Akkaya, B., & Erkilic, T. A. (2022). COVID-19 pandemisinde; yönetici ve öğretmenlerin uzaktan eğitim, öğretmen ve öğrenci kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(36), 1174-1206. <https://doi.org/10.35675/befdergi.1145922>
- Bayburtlu, Y. S. (2020). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen görüşlerine göre Türkçe eğitimi. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 131-151. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44460>
- Boz, N., & Boz, Y. (2006). Do prospective teachers get enough experience in school placements?. *Journal of Education for Teaching*, 32(4), 353-368. <http://doi.org/10.1080/02607470600981912>
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112-142.
- Brooks, S. K., Smith, L. E., Webster, R. K., Weston, D., Woodland, L., Hall, I., & Rubin, G. J. (2020). The impact of unplanned school closure on children's social contact: Rapid evidence review. *Eurosurveillance*, 25(13), 1-10. <https://doi.org/10.2807/1560-7917.ES.2020.25.13.2000188>
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye'de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Cengiz, C. (2021). Öğretmenlik uygulaması dersinin değerlendirilmesi: Öğretmen adaylarının bakış açısı. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 48-62. <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.2021.165>
- Çakın, M., & Külekçi-Akyavuz, E. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansımaları: Öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 165-186. <https://doi.org/10.24289/ijsser.747901>
- Çalıköğlü, A., & Gümüş, S. (2020). Yükseköğretimin geleceği: Covid-19'un öğretim, araştırma ve uluslararasılaşma konularındaki etkileri. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(3), 249-259. <http://doi.org/10.2399/yod.20.005000>
- Değirmençay, Ş. A., & Kasap, G. (2013). Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 47-57.
- Dönmez-Usta, N., & Turan-Günteppe, E. (2016). Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Journal of International Social Research*, 9(42), 1214-1223.
- Durak, G., Çankaya, S., & İzmirli, S. (2020). COVID-19 pandemi döneminde Türkiye'deki üniversitelerin uzaktan eğitim sistemlerinin incelenmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi*

- Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 14(1), 787-809.
<https://doi.org/10.17522/balikesirnef.743080>
- Gök-Çolak, F., & Efeoğlu, G. (2021). Yeni normalleşme sürecinde öğretmenlik uygulaması dersine yönelik ihtiyaç analizi: Swot analizi örneği. *Kesit Akademi Dergisi*, 7(27), 176-197.
- Göktaş, Ö., & Şad, S. N. (2014). Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersi uygulama öğretmenlerinin seçim süreci: Ölçütler, sorunlar ve öneriler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(4), 115-128.
- Güven, S., & Uçar, M., (2021). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim ve öğretmenlik uygulaması dersine ilişkin görüşleri. *Journal of Awareness*, 6(3),165-183.
<https://doi.org/10.26809/joa.6.3.08>
- Kahraman, M. E. (2020). COVID-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: Temel tasarım dersi örneği. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 6(1), 44-56. <https://doi.org/10.46641/medeniyetsanat.741737>
- Kalkan, M., & Yıldız, E. (2022). Opinions of preschool preservice teachers on teaching practice course during the COVID-19 pandemic period. *Eurasian Journal of Teacher Education*, 3(1), 1-18.
- Karadağ, E., & Yücel, C. (2020). Yeni tip Koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: Lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2), 181-192. <http://doi.org/10.2399/yod.20.730688>
- Karasu-Avcı, E., & İbret, B. Ü. (2016). Öğretmenlik uygulaması-II dersine ilişkin okul öncesi öğretmen adaylarının görüşlerinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2519-2536.
- Kavrayıcı, C., & Kesim, E. (2021). Covid-19 pandemisi sürecinde okul yönetimi: Nitel bir araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 27(1), 1005-1060.
<https://doi.org/10.17762/kuey.v27i1.4>
- Koç, A. (2020) Covid-19 salgını sürecinde ilahiyat fakültesi öğretmenlik uygulaması dersinin uzaktan eğitim yoluyla yapılması: Örnek bir uygulama modeli [Özel sayı]. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 851-875. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.770561>
- Koray, A., & Pekbay, C. (2022). Uzaktan eğitimle gerçekleştirilen öğretmenlik uygulaması dersine ilişkin görüşlerin incelenmesi: Öğretmen adayı perspektifi. *Turkish Journal of Primary Education*, 7(2), 117-131. <https://doi.org/10.52797/tujped.1206002>
- Kürtüncü, M., & Kurt, A. (2020). COVID-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 66-77.
- Marton, F. (1986). Phenomenography - A research approach to investigating different understandings of reality. *Journal of Thought*, 21(3), 28-49.

- Marton, F. (1994). The idea of phenomenography. In R. Ballantyne & C. Bruce (Eds.), *Phenomenography: Philosophy and practice* (pp. 7). Queensland University of Technology.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba-Altun & A. Ersoy, Çev.). Pegem Akademi.
- Owusu-Fordjour, C., Koomson, C. K., & Hanson, D. (2020). The impact of Covid-19 on learning-the perspective of the Ghanaian student. *European Journal of Education Studies*, 7(3), 88-101. <http://doi.org/10.5281/zenodo.3753586>
- Özer, M. (2020). Türkiye’de COVID-19 Salgını sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından atılan politika adımları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(3), 1124-1129. <http://doi.org/10.24106/kefdergi.722280>
- Özmen, H. (2008). Okul Deneyimi-I ve Okul Deneyimi-II derslerine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 25-37.
- Paker, T. (2008). Öğretmenlik uygulamasında öğretmen adaylarının uygulama öğretmeni ve uygulama öğretim elemanının yönlendirmesiyle ilgili karşılaştıkları sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23), 132-139.
- Piştav-Akmeşe, P., & Kayhan, N. (2021). Koronavirüs (Covid-19) salgınında özel eğitimde öğretmenlik uygulaması dersi ve öğretmen deneyimleri. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 73- 104. <https://doi.org/10.29299/kefad.813169>
- Poulou, M. (2007). Student – teachers’ concerns about teaching practice. *European Journal of Teacher Education*, 30(1), 91-110. <https://doi.org/10.1080/02619760600944993>
- Rapanta, C., Botturi, L., Goodyear, P., Guàrdia, L., & Koole, M. (2020). Online university teaching during and after the Covid-19 crisis: Refocusing teacher presence and learning activity. *Postdigital Science and Education*, 1-23. <https://doi.org/10.1007/s42438-020-00155-y>
- Sarı, E., & Sarı, B. (2020). Kriz zamanlarında eğitim yönetimi: Covid-19 örneği. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 3(2), 49-63.
- Solak, H. İ., Ütebay, G., & Yalçın, B. (2020). Uzaktan eğitim öğrencilerinin basılı ve dijital ortamdaki sınav başarılarının karşılaştırılması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 41-52.
- Şimşek, S., Alkan, V., & Erdem, A. R. (2013). Öğretmenlik uygulamasına ilişkin nitel bir çalışma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 63-73. <http://dx.doi.org/10.9779/PUJE624>

- Tonga, F. E., & Tantekin-Erden, F. (2021). Okul öncesi öğretmen adaylarının ve uygulama öğretmenlerinin öğretmenlik uygulaması dersine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(1), 20-37. <https://doi.org/10.33308/26674874.2021351228>
- Treagust, D. F., & Tsui, C. Y. (2014). General instructional methods and strategies. In N. G. Lederman & S. K. Abell (Eds.), *Handbook of research on science education* (Vol. 2, pp. 303–320). Routledge.
- Türker, A., & Dündar, E. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde eğitim bilişim ağı (EBA) üzerinden yürütülen uzaktan eğitimlerle ilgili lise öğretmenlerinin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 323-342. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.738702>
- Wang, C., Cheng, Z., Yue, X. G., & McAleer, M. (2020). Risk management of COVID-19 by universities in China. *Journal of Risk and Financial Management*, 13(36), 1-6. <http://doi.org/10.3390/jrfm13020036>
- World Health Organizations (WHO) (2020). World Health Organizations announces COVID-19 outbreak a pandemic. Retrieved April 1, 2021, from <http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/news/news/2020/3/who-announces-covid-19-outbreak-a-pandemic>
- Yıldırım, R. G., Özyılmaz-Akamca, G., Ellez, A. M., Karabekmez, S., & Bulut-Üner, A. N. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 9(2), 306-316. <https://doi.org/10.5961/jhes.2019.332>
- Yıldırım-Yakar, Z., Uzun, E., & Tekerek, B. (2021). Öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 220-245. <https://doi.org/10.33437/ksusbd.655590>
- Yiğit, N., & Alev, N. (2005). Etkili öğretmen yetiştirme açısından okul deneyimi derslerinin değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 91-103.
- Yükseköğretim Kurulu [YÖK] (2022). *Yeni öğretmen yetiştirme lisans programları*. <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/idari-birimler/egitim-ogretim-dairesi/yeni-ogretmen-yetistirme-lisans-programlari>

Extended Abstract

In the Teaching Practice course, which is carried out in cooperation with the faculty-school, teacher candidates are expected to learn the working of the school, get experience by observing the teachers in their classrooms and have knowledge about student profiles. Besides, teacher candidates gain teaching experience in real classroom environments by designing lesson plans. The Teaching Practice course conducted online with the pandemic period, enabled teacher candidates to experience

new situations except as previously stated and find solutions for the problems they encountered. The differences in the dynamics of the face-to-face and the online education environment, the fact that the courses taken by the teacher candidates during their undergraduate education were suitable for the dynamics of face-to-face teaching, and the candidates' limited experience in online teaching may be the cause of these problems. Hence, how teacher candidates with limited real classroom experience plan their online teaching activities, whether the instructors provide sufficient guidance, and their professional development in this course have become an issue of concern. Considering that online teaching will continue to be a part of our lives, it was believed that analysis of candidates' experiences will contribute to produce solutions for the problems and to planning different practices. Accordingly, it was aimed to determine the teacher candidates' experiences about online Teaching Practice I-II courses during the pandemic period.

37 science-teacher candidates (33 women, 4 men) participated in the study, which was conducted with the phenomenography, one of the qualitative research designs (Aydın-Günbatar, 2019; Marton, 1986; 1994). The data were collected towards the end of the spring semester; the teacher candidates participating in the study have completed the Teaching Practice I course and were about to complete the Teaching Practice II course.

In the study, data were collected through open-ended questions. The questions were developed by the researchers and checked by field experts. The open-ended questions were prepared by taking into account *the guidance* (Aslan & Sağlam, 2018; Değirmençay & Kasap, 2013; Karasu-Avcı & İbret, 2016; Özmen, 2018; Tonga & Tantekin-Erden, 2021), *the teaching activities* (Aslan & Sağlam, 2018; Boz & Boz, 2006; Dönmez-Usta & Turan-Güntepe, 2016; Tonga & Tantekin-Erden, 2021) and *the professional development* (Aslan & Sağlam, 2018; Boz & Boz, 2006; Yıldırım vd., 2019) titles revealed in the literature on this subject. Data were collected online due to the ongoing pandemic period. The obtained data were analyzed descriptively based on the themes (guidance, teaching activities and professional development) which the questions were structured. After categorizing the answers of the candidates on the basis of units of analysis, tables with codes and frequencies were created for each theme. After this process was over, the analysis process was interrupted for one month, then the researcher compared the data with the first analyzes after reanalyzing.

As a result of the study, the instructors' guidance to the teacher candidates remained within the limits of face-to-face learning. Similarly, the responsibilities that the candidates expect their instructors to have and the problems they encounter did not differ from those in face-to-face learning. The fact that instructors and practice teachers were used to the traditional understanding of the teaching practice course and had limited experience with online teaching may cause this situation.

Few teacher candidates stated that they use online applications to enrich their teaching practice. It has been determined that most of the candidates tend to use

traditional face-to-face learning methods and techniques that they were familiar with. Besides, candidates tend to design their lesson plans according to the dynamics of face-to-face learning and use online applications limitedly. In this context, it was concluded that the candidates included the methods and techniques that they used more and were more inclined to prepare, to their lesson plans because they had limited experience in designing instruction in the online environment. Due to the limited experience of all stakeholders in online teaching, it is recommended to prepare workshops on how to design an online science lesson, especially in order for the sufficient guidance of instructors to teacher candidates.

Insufficient communication in the online teaching practice course was a negative situation frequently expressed. However, again, the candidates stated that the most developed feature in themselves was how to communicate. In this direction, it was concluded that the candidates were able to notice the problems they encountered during the teaching process and took action to solve these problems. In the context of this result, although the teacher candidates observe that their communication skills have improved in the process, sample studies can be presented to them about the ways of communicating in the online environment.

Teacher candidates evaluated that the negative aspects of the online teaching practice course were more. However, it was observed that the candidates stated many of the negative situations they stated as the features that improved in themselves during the process. In this case, it was concluded that the problems the teacher candidates encountered in the teaching process were defined as surmountable problems, they made efforts to overcome these problems and they thought that these problems contributed to their professional development.

Ek 1. Çalışmada Kullanılan Açık Uçlu Sorular

Rehberlik teması

1. Öğretmenlik uygulaması dersinde, öğrencilerle yürüteceğiniz çevrim içi dersleri nasıl planlamanız gerektiği, öğrencilerle ekrandan nasıl iletişim kurabileceğinizle ilgili size verilen bilgiler/öneriler nelerdir?
2. Uzaktan eğitimle yürütülen öğretmenlik uygulaması dersinde öğrencilerle yeterli iletişim kurduğunuzu düşünüyor musunuz? İletişim kurarken izlediğiniz yollar nelerdir?
3. Uzaktan eğitimle yürütülen öğretmenlik uygulaması dersinde uygulama öğretmeni yeterli rehberlikte bulunuyor mu? Öğretmenlerin size yönelik sorumluluklarının neler olduğunu düşünüyor musunuz?
4. Uzaktan eğitimle yürütülen öğretmenlik uygulaması dersinde öğretim elemanlarının rehberliğini yeterli buluyor musunuz? Öğretim elemanlarının eksik kaldığı noktalar nelerdir?

Öğretim faaliyetleri teması

1. Ders sürecinde öğrenci motivasyonunu sağlarken neler yapıyorsunuz?
2. Uzaktan eğitim için tasarladığınızı ders planlarınızda/sürecinde öğrencilerin öğrenmelerini sağlamak için kullandığınız yöntem ve teknikler nelerdir? Bu yöntem ve teknikleri seçme sebebiniz nedir?
3. Uzaktan eğitimle yürütülen öğretmenlik uygulaması dersinde sizin yürüttüğünüz derslerde öğrencilerin ne kadar öğrendiklerini anlamak için neler yapıyorsunuz?

Mesleki gelişim teması

1. Uzaktan eğitimle yürütülen öğretmenlik uygulaması dersinde yeterli mesleği deneyimi kazandığınızı düşünüyor musunuz? Öğretmenlik uygulaması dersini çevrim içi almanın artıları ya da eksileri nelerdir?
2. Uzaktan eğitimle aldığımız öğretmenlik uygulaması dersinde öğretmenlik mesleğine ilişkin hangi eksiklerinizi tamamladınız? Hala eksik bulduğunuz durumlar nelerdir?
3. Çevrim içi olarak aldığımız öğretmenlik uygulaması dersinin meslek yaşantınıza nasıl etki edeceğini düşünüyorsunuz?